

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Erik Made

Ansvarsfrågor mellan
certifikatutfärdare och mottagare av
elektroniska signaturer

Examensarbete
20 poäng

Handledare
Professor
Bertil Bengtsson

Skadeståndsrätt
Vt 2000

Innehåll

SAMMANFATTNING	1
FÖRORD	2
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING OCH AVGRÄNSNING	4
1.1 Syfte och disposition	4
1.2 Metod och litteratur	5
1.3 Terminologi och definitioner	6
2 ELEKTRONISKA SIGNATURER	8
2.1 Inledning	8
2.2 Teknisk beskrivning	9
2.2.1 Symmetrisk och asymmetrisk kryptering	9
2.2.2 Certifikat och certifikatutfärdare	11
2.3 Direktiv och lagförslag	12
2.3.1 Inledning	12
2.3.2 Innehåll	13
3 ANSVARFÖRHÅLLANDEN MELLAN PARTER VID ELEKTRONISKA SIGNATURER	16
3.1 Certifikatutfärdare och undertecknare	16
3.2 Undertecknare och mottagare	17
3.3 Certifikatutfärdare och mottagare	18
4 UTOMOBLIGATORISKT SKADE-STÅND MELLAN CERTIFIKATUTFÄRDARE OCH MOTTAGARE	20
4.1 Allmänna skadeståndsrättsliga regler	21
4.1.1 Huvudregeln	21
4.1.2 Undantag	21
4.1.3 Undantagens betydelse för elektroniska signaturer	22
4.2 Rättsutveckling	24
4.2.1 Doktrin	24
4.2.2 Praxis	26
4.2.2.1 NJA 1987 s 692	26

4.2.2.2	NJA 1996 s 700	29
4.3	Certifikatutfärdare och mottagare och i praxis utvecklade undantag	30
4.4	Lagförslag om elektroniska signaturer	34
4.4.1	Lag om vissa elektroniska signaturer m.m.	34
4.4.2	Lag om kvalificerade elektroniska signaturer	36
4.5	Det allmänna som utfärdare	38
5	AVSLUTANDE SYNPUNKTER	40
	BILAGA A	42
	LITTERATURFÖRTECKNING	47
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	49

Sammanfattning

Elektroniska signaturer används för att signera elektroniska dokument och därigenom går det att se av vem en handling är utfärdad och att den är oförändrad. Signeringen sker vid användande av asymmetrisk kryptering med en hemlig nyckel och verifieringen med en till den hemliga nyckeln hörande offentlig nyckel. En certifikatutfärdare utfärdar certifikat innehållande vem som är innehavare av en viss hemlig nyckel och mottagare av elektronisk signatur kan därigenom få reda på vilken offentlig nyckel som krävs för att dekryptera signaturen. Det krävs således en infrastruktur för att systemet med elektroniska signaturer skall fungera, på engelska kallad Public Key Infrastructure (PKI). I det svenska lagförslaget på området benämns det istället det öppna nyckelsystemet.

När elektroniska signaturer används kan olika juridiska frågor uppkomma, varav ett är vem som skall ansvara för eventuell ren förmögenhetsskada till följd av fel i certifikaten eller vid dess utfärdande. Relationen som uppsatsen behandlar är den mellan utfärdare och mottagare och den kan vara både kontraktuell och utomobligatoriskt, av vilken den senare är av intresse här. Huvudregeln i SkL är att ren förmögenhetsskada i utomobligatoriska förhållanden är skadeståndsgrundande endast vid brott. Undantag gäller för kontraktsförhållanden och då annat stadgas i speciallag. I praxis har även utbildats undantag varav det kanske viktigaste exemplet är NJA 1987 s. 692. Där ansågs en värderingsman skadeståndsansvarig även gentemot annan än uppdragsgivaren då denne ansågs med "fog satt sin tillit" till det felaktiga värderingsintyget. Certifikatets speciella karaktär kan ses tala för en liknande lösning medan exempel på argument för motsatt lösning är att den potentiella kretsen skadelidande är väldigt stor och skadans möjliga storlek är okänd. Viktig är också den överlag tveksamma hållningen till rättsutveckling i praxis i denna fråga. Det är således osäkert om ett undantag kan ske beträffande utfärdares ansvar gentemot mottagare.

Vill en mottagare försäkra sig om att utfärdaren har ett skadeståndsansvar får denne använda sig av signaturer som faller under tillämpningen av det lagförslag, lag om kvalificerade elektroniska signaturer m.m., som är framlagt av regeringen och tillkommet till följd av ett EG-direktiv. Lagen, som innehåller skadeståndsregler innebärande ett utökat ansvar för ren förmögenhetsskada i utomobligatoriska förhållanden, blir tillämplig då certifikaten anges vara kvalificerade och utfärdade till allmänheten. En utfärdare blir skadeståndsansvarig om certifikaten ej uppfyller vissa i lagen angivna kriterier. Det rör sig om ett presumtionsansvar. Lagen tillkommer för att öka tilliten till elektroniska signaturer och därigenom dess användande. Osäkerheten beträffande utfärdares ansvar för certifikat ej omfattade av lagen kvarstår, men lämnar å andra sidan en viss valfrihet beträffande säkerhetsnivå och därigenom kostnader. Hur stor skillnaden i praktiken blir kommer att avgöras i praxis.

Förord

Idén till ämnet för detta examensarbete fick jag då jag ville skriva om något som är aktuellt och som samtidigt stämmer med mina specialkurser. Då datasäkerhet dessutom kan intressera en större krets fastnade jag för föreliggande val. Min handledare professor Bertil Bengtsson tyckte ämnesvalet var bra och har mycket snabbt kommenterat de utkast jag skickat honom, trots att detta skett mitt i sommaren. Jag vill rikta ett varmt tack till honom. Tack också till mina föräldrar som förutom att stödja mig under skrivandet också har korrekturläst.

Förkortningar

AvtL	Avtalslagen
BrB	Brottsbalken
CA	Certificating authority
Ds	Departementsserien
HD	Högsta domstolen
HovR	Hovrätten
JT	Juridisk tidskrift
KkrL	Konsumentkreditlagen
LES	Lag om vissa elektroniska signaturer m.m.
LKS	Lag om kvalificerade elektroniska signaturer
NJA	Nytt juridiskt arkiv avd. I
PKI	Public key infrastructure
Prop.	Proposition
PUL	Personuppgiftslagen
SAOL	Svenska akademiens ordlista
SkL	Skadeståndslagen
SoU	Statens offentliga utredningar
SvJT	Svensk juristtidning
TR	Tingsrätten
TTP	Trusted third party

1 Inledning och avgränsning

Datasäkerhet är idag ett hett ämne, inte minst säkerhet vid överförande av information. För att lösa detta problem används bl.a. elektroniska signaturer. På det juridiska planet har diskussionen kring det sistnämnda främst kretsat kring den skriftliga formens juridiska betydelse och den elektroniska signatursens möjlighet att fylla denna funktion. Frasen ”funktionell ekvivalens” har använts av förespråkare för den elektroniska signatursens acceptans och likställdhet med klassiska signaturer, dvs underskrifter på papper. Inställningen till dess uppfyllande av olika i lag fastställda formkrav har varierat, t ex har säkerhetsnivån på en elektronisk signatur ställts högre om det rör sig om något klassiskt formkrav som till exempel köp av fast egendom än en underskrift av ett avtal om köp av lös egendom. Ett exempel på en i doktrin positiv inställning till den elektroniska signatursens möjligheter och fördelar gentemot en traditionell namnunderskrift är *Elektronisk handel och avtalsrätt* av Christina Hultmark.¹ Denna i och för sig viktiga och intressanta fråga ska jag inte behandla mer än endast översiktligt vid redogörelse för olika lagförslag rörande elektroniska signaturer.

Vad detta arbete istället handlar om är de ansvarsfrågor som kan uppkomma mellan berörda parter vid användande av elektroniska signaturer, mer precist mellan certifikatutfärdare och mottagare. Detta förhållande kan vara både inom- och utomobligatoriskt, av vilket jag valt att koncentrera mig på det sistnämnda. Den situation jag behandlar är vad som gäller eller kanske snarare vad som kan tänkas gälla vid uppkomst av ren förmögenhetsskada hos en mottagare. Övriga former av skada kan visserligen tänkas uppkomma men är sekundära i förhållande till den roll den rena förmögenhetsskadan spelar eftersom den digitala signaturen ersätter en vanlig underskrift och denna sällan förorsakar någon person- eller sakskada. Min inriktning ligger i linje med vad enligt Hellner gäller för rättsutvecklingen i stort, ett ökat intresse för rena förmögenhetsskador.² Mitt arbete handlar således om en praktisk tillämpningsfråga av elektroniska signaturer. Övriga juridiska spörsmål som kan uppkomma, t ex frågor om exportkontroll, då elektroniska signaturer skapas med hjälp av kryptering, faller utanför ramen för detta arbete.

1.1 Syfte och disposition

Syftet med uppsatsen är att försöka klargöra vad som gäller i fråga om utfärdares ansvar för rena förmögenhetsskador gentemot mottagare i utomkontraktuella förhållanden. Detta är särskilt intressant som det nu

---

¹ Hultmark kap. 4.

² Hellner s. 35.

föreligger ett lagförslag innefattande skadeståndsregler. Syftet är därmed också att se vad lagförslaget tillför relationen mellan utfärdare och mottagare och om det kommer att stimulera användningen av elektroniska signaturer. Vad kommer lagförslaget att innebära?

För att kunna följa med i resonemanget om ansvarsfrågor mellan certifikatutfärdare och mottagare krävs en teknisk bakgrund om elektroniska signaturer. En sådan återfinns i kap 2, behjälpligt är också terminologiavsnittet 1.3. I kapitel 2 tar jag även upp gällande direktiv på området, Näringsdepartementets promemoria samt regeringens proposition³. I kapitel 3 presenterar jag översiktligt de partsrelationer som kan uppstå vid användande av elektroniska signaturer. I kapitel 4, som är den största och viktigaste delen av uppsatsen, tar jag så itu med utfärdarens utomobligatoriska ansvar för ren förmögenhetsskada. I början av kapitlet behandlas detta allmänna skadeståndsrättsliga problem, utan speciell inriktning på utfärdare och mottagare, genom genomgång av befintliga lagregler och den för frågan viktiga utvecklingen i praxis samt synpunkter från doktrinen. En del handlar om hur detta kan tänkas komma att påverka den i uppsatsen intressanta relationen. Sedan följer ett avsnitt med lagförslagets skadeståndsregler där jag tittar på hur problemet lösts där. Sist i kapitel 4 är ett avsnitt om det allmänna som utfärdare. Slutligen i kapitel 5 några avslutande synpunkter, där jag även kommenterar lagens påverkan på brukandet av elektroniska signaturer, val av typ etc.

1.2 Metod och litteratur

Förutsättningarna, vad beträffar material, för de olika delarna av denna uppsats har varit väldigt olika. Detta beroende på att den klassiska frågan om utomobligatoriskt ansvar för ren förmögenhetsskada är ett väl behandlat spörsmål, medan juridiska resonemang kring elektroniska signaturer finns i jämförelsevis mindre riklig mängd, och för lagförslaget om elektroniska signaturer finns bara förarbeten och visst EG-rättsligt material att tillgå.

För de tekniska beskrivningarna kan man finna mycket skrivet om man söker på Internet. Jag har för detta, förutom olika spridda texter, till stor del använt mig av Kommunikationsdepartementets promemoria *Digitala signaturer – en teknisk och juridisk översikt*.⁴ För grundfrågan, som skall appliceras på förfarandet med elektroniska signaturer, om ansvar för ren förmögenhetsskada i utomobligatoriska förhållanden har jag använt en mängd rättskällor i form av lagar, förarbeten, praxis och doktrin. Kleineman har skrivit en hel del och vad praxis beträffar kan nämnas NJA 1987 s 692. För de avsnitt som specifikt rör lagförslagen om elektroniska signaturer är däremot det enda jag använt mig av förarbetena, en

---

³ Europaparlamentets och Rådets direktiv 1999/93/EG av den 13 december 1999 om ett gemenskapsramverk för elektroniska signaturer, Ds 1999:73 resp. prop. 1999/2000:117.

⁴ Ds 1998:14.

departementspromemoria och en proposition, samt EG-rättsligt material i form av ett direktiv. För övriga frågor som t.ex. den om ansvarsförhållanden mellan parter vid elektroniska signaturer har jag använt mig av en del av den doktrin som ändå finns på området, t.ex. Hultmark. För att hitta relevant material har jag använt mig av olika databaser på Internet, mest Rättsbanken. Till stor hjälp har även varit *Svensk juridisk litteratur* samt *Regners rättspraxis i litteraturen*.⁵

1.3 Terminologi och definitioner

Elektroniska signaturer är ett relativt nytt område som dessutom innefattar diverse olika tekniska lösningar, varför det ej förekommer någon enhetlig begreppsbildning. För att beteckna samma sak använder olika aktörer ofta olika uttryck. Jag har valt att använda mig av terminologin i Näringsdepartementets promemoria⁶ då jag anser att denna överlag fungerar bra och att ett gemensamt språkbruk är att föredra, inte minst inom den juridiska sfären. Vid den svenska implementeringen av det bakomliggande direktivet råder ej bundenhet av den i direktivet använda terminologin då det som alltid vid implementering av direktiv är resultatet som räknas. Näringsdepartementet skriver dock att utrymmet för avvikelse på grund av direktivets utformning är begränsat, varför definitionerna i allt väsentligt sammanfaller. En strävan efter att anknyta till existerande begreppsbildning i Sverige samt åstadkomma en enhetlighet i de nordiska länderna har också funnits.⁷ Under mitt arbetes gång har regeringen för riksdagen lagt fram propositionen *Lag om kvalificerade elektroniska signaturer m.m.* Också där används huvudsakligen den av Näringsdepartementet använda terminologin med undantag av någon detalj i definitionerna. Propositionen talar dock om hemliga- istället för privata nycklar, något jag därför också gör. Propositionens terminologi definieras i 2§ i det där ingående lagförslaget. Denna paragraf återfinns i bilaga A.

Uttrycket digital signatur förekommer ofta i samhället i övrigt istället för det i promemorian använda elektronisk dito. Begreppet elektronisk signatur är vidare, i den i direktivet och promemorian givna definitionen, än digital signatur då det inte begränsar sig till digital data. I praktiken är det idag digital data som används vid elektroniska signaturer, men i direktivet och promemorian har elektronisk signatur valts då det är en mer teknikneutral benämning. Som Näringsdepartementet påpekar kommer elektronisk signatur i praktiken under överskådlig tid att fortsätta avse digital data.⁸ Begreppet digital signatur är därför idag mer passande. Jag väljer emellertid likväl att använda mig av promemorian terminologi som enligt

---

⁵ Regner, *Svensk juridisk litteratur 1980-1995 resp. Regner m.fl., Rättspraxis i litteraturen*.

⁶ Ds 1999:73.

⁷ Ds 1999:73 s. 59f.

⁸ Ds 1999:73 s. 106.

Näringsdepartementet får anses vara den nu vedertagna.⁹ I kommissionens slutliga direktivförslag definierades elektronisk signatur som signatur i digital form.¹⁰ Där användes således elektronisk signatur som synonym med digital signatur. En ändring i teknikneutralitetens namn har sedan skett.

Ett annat begrepp som kan behöva ett förtydligande är promemorians certifikatutfärdare. Det vanligaste, och framförallt även i internationella sammanhang gångbara, uttrycket är Certifying Authority (CA). Det är något märkligt att begreppet CA ej ens nämns i promemorian. Näringsdepartementet har återigen valt en terminologi i linje med direktivet, men använder ett något snävare uttryck än direktivets tillhandahållare av certifikattjänster. Detta motiveras med att vad som huvudsakligen avses regleras är just utfärdandet av certifikat och ej kringtjänsterna. I den mån de senare skall regleras går det även utan att ”tynga lagtexten med en onödigt vid och diffus definition, som kan skapa osäkerhet kring vilken verksamhet som omfattas av lagen”.¹¹ Den som i certifikatet anges som innehavare av den hemliga nyckeln kallas undertecknare och mottagaren av denne signerade dokument kallas mottagare.

---

⁹ Ds 1999:73 s. 25.

¹⁰ COM(1998)297, A 2.

¹¹ Ds 1999:73 s. 62.

2 Elektroniska signaturer

2.1 Inledning

Informationssäkerhet består enligt Koops¹² av de tre huvudmålen konfidentialitet, integritet och tillgänglighet. Han lägger även till ett fjärde som är ickeförnekande. Konfidentialitet innebär att informationen endast skall kunna läsas och förstås av den avsedda mottagaren. Integritet handlar om att informationen är oförändrad och komplett. Med integritet följer också autenticitet, dvs garanti att ett meddelande härrör från uppgiven avsändare. Tillgänglighet är kravet att information och informationssystem är tillgängliga när de behövs. Med ickeförnekande slutligen menas att en avsändare eller mottagare inte skall kunna förneka att denne avsänt respektive mottagit en handling.

Informationssäkerhet är ett behov som funnits hos människan i alla tider och således inget typiskt problem för det postindustriella samhället. För att tillfredsställa detta behov vid användning av elektroniska handlingar används kryptografi, i SAOL definierat som hemlig skrift. Kryptografi är inte heller det något nytt, framsteg inom kryptografin har däremot i kombination med dagens informationssamhälle ökat användningen därav. Denna har gått från att vara hemlig militär teknologi och främst användas i militära sammanhang till att bli allmängods då säkerhet kring information är eftersträvad.¹³ Kryptografi används traditionellt för att uppnå konfidentialitet. Vid elektroniska signaturer handlar det däremot om integritet, autenticitet och ickeförnekande, även om det förvisso går att åstadkomma konfidentialitet också (se mer nedan 2.2.1).¹⁴ Mitt arbete handlar endast om ansvarsfrågor vid elektroniska signaturer i dess roll som ersättning för traditionella signaturer, ett område vars tillämpning är utbredd och expanderande. Jag behandlar därför ej skapandet av konfidentialitet ur någon juridisk synvinkel.

Mycket av vardagslivets sysslor, såsom brevskrivning och inbetalningar, sköts numera ofta med hjälp av datorer. Istället för att skicka traditionella pappersdokument sker mycket kommunikation med hjälp av elektroniska handlingar. I de fall dessa skall vara underskrivna uppstår problem som löses med hjälp av elektroniska signaturer. Den traditionella signaturen av ett dokument fyller en rad olika funktioner. Den kan t ex fungera som viljeförklaring, identifiera den undertecknande och bekräfta upphovsmannaskapet, visa att dokumentet härrör från undertecknaren i oförändrat skick och att varje ändring efter underskriften ej ger uttryck för

---

¹² Koops, s. 24.

¹³ Koops, s. 33.

¹⁴ Ds 1998:14 s 11.

den undertecknades vilja samt fungera som varning, dvs göra den undertecknande uppmärksam på att underskriften kan medföra rättsliga förpliktelser.¹⁵ Dessa funktioner uppfylls rent tekniskt av en elektronisk signatur, om den sedan accepteras som likvärdig är en fråga jag ej behandlar i detta arbete.

2.2 Teknisk beskrivning¹⁶

I rapporten *Svenska delen av Internet* beskrivs elektronisk signatur som ”omvandling av ett meddelande (eller ett kondensat av detta) på ett sätt som endast avsändaren kan utföra och som låter mottagaren kontrollera meddelandets äkthet, innehåll och avsändarens identitet”.¹⁷ Detta tycker jag är en bra beskrivning av elektronisk signatur med hjälp av asymmetrisk kryptering. Den förklarar emellertid inte särskilt mycket av hur det praktiskt går till varför jag ska beskriva detta.

2.2.1 Symmetrisk och asymmetrisk kryptering

Vid kryptering omvandlas den aktuella mängden data enligt en algoritm. Skall en elektronisk handling signeras med användande av elektronisk signatur omvandlas dock inte hela handlingen utan endast ett kondensat av denna, ett sk hashvärde. Detta fås genom en beräkningsalgoritm som omvandlar en viss mängd data, handlingen, till ett värde. Vid elektroniska signaturer används envägs-hashfunktioner som skapar ett unikt värde för en viss datamängd. Det går inte att med hjälp av hashvärdet återskapa den ursprungliga handlingen. Med handlingen skickas det signerade hashvärdet som mottagaren med hjälp av algoritmen omvandlar och sedan jämför med det hashvärde som denna också har framställt av den skickade handlingen. Är hashvärdena identiska vet mottagaren att det är den föregivna undertecknaren som är avsändare, samt att handlingen är oförändrad efter signeringen.

Det finns symmetriska och asymmetriska krypteringsalgoritmer. Den praktiska skillnaden är att vid den förra används samma nyckel för att kryptera som för att dekryptera. Nackdelen med det är att, till skillnad från vid asymmetrisk kryptering, även mottagarens nyckel måste hållas hemlig. Användbarheten för att skapa elektroniska signaturer är därmed begränsad. Endast om det bara är två parter går det att vara helt säker på autenticiteten (jag bortser här från slarv med nyckeln som aldrig går att hindra vare sig det gäller asymmetrisk eller symmetrisk kryptering). De symmetriska

---

¹⁵ Hultmark s.29 och SOU 1996:40, Bilaga 2 s. 232.

¹⁶ Denna del bygger i huvudsak på kap. 2 i Ds 1998:14.

¹⁷ Citatet taget från Ds 1998:14 s. 17 med not till Statskontorets rapport 1997:18 ”Svenska delen av Internet”, Stockholm oktober 1997.

krypteringsalgoritmerna är emellertid mindre komplexa och därmed också snabbare. Symmetrisk kryptering passar pga nyckelproblemet bäst till slutna system. Det går även att kryptera hela texter, varje innehavare av en nyckel kan dock dekryptera denna och konfidentialiteten beror på antal parter med nycklar.

Vid asymmetrisk kryptering används ett nyckelpar som består av en hemlig nyckel och en offentlig nyckel, kallad publik. För att dekryptera vad som krypterats med den ena nyckeln krävs den andra. Den hemliga nyckeln innehas av endast en part medan den publika kan vara offentlig och således tillgänglig för den som vill kontrollera en signatur gjord med den hemliga nyckeln. Med hjälp av den publika nyckeln kontrolleras således den elektroniska signaturen, dvs att ett dokument härrör från den föregivna innehavaren av en viss privat nyckel.

Det finns olika lösningar för att hantera hemliga nycklar. De kan exempelvis lagras på hårddisk skyddade av lösenord. En vanlig lösning, av många ansedd som den bästa ur säkerhetssynpunkt, är lagring på ett så kallat smart kort. Dessa har en mikroprocessor vilken beräknar krypteringsalgoritmen. För att kunna använda kortet kan också krävas en behörighet i form av kod, fingeravtryck eller dylikt. En nackdel med smarta kort är att det krävs kortläsare för dess användning.

Även med asymmetrisk kryptering går det att kryptera hela meddelanden. Ordningen blir dock omvänd då kryptering i dessa fall sker med en publik nyckel och mottagare är innehavare av motsvarande hemlig nyckel. För att denne skall kunna kontrollera från vem det krypterade meddelandet kommer kan avsändaren signera det med hjälp av sin privata nyckel. Då har åstadkommit ett krypterat dokument med endast en möjlig avsändare. Asymmetriska algoritmer är dock komplexa och därmed kraft- och tidskrävande vilket begränsar deras användbarhet vad gäller kryptering av hela meddelanden. En möjlig lösning för att uppnå konfidentialitet är att kryptera meddelandet med hjälp av symmetrisk kryptering och sedan skicka nyckeln krypterad med en offentlig nyckel.¹⁸ Då nyckelpar i öppna system ej är avsedda att användas för konfidentialitet kan det dock vara praktiskt svårt utan specialkunskap.¹⁹

Den asymmetriska krypteringen och infrastrukturen kring denna kallas på engelska Public Key Infrastructure (PKI). I promemorian benämns detta istället det öppna nyckelsystemet.²⁰ Det krävs även en hel rad andra aktörer än utfärdare för en komplett infrastruktur, till exempel korttillverkare och mjukvaruutvecklare. En krypteringsnyckels säkerhet bestäms av använd algoritm och dess längd. Det sker en fortlöpande utveckling på området men det faller utanför ramen för mitt arbete att gå in på närmare detaljer.

---

¹⁸ Ds 1998:14 s. 20.

¹⁹ Ds 1998:14 s. 27.

²⁰ Ds 1999:73 s. 5.

2.2.2 Certifikat och certifikatutfärdare

Det går som beskrivits ovan att säkert fastställa en handling ursprung till en viss hemlig nyckel. För att kunna kontrollera en elektronisk signatur måste det vara känt vilken publik nyckel som behövs för att dekryptera vad som krypterats med en hemlig nyckel. Dessutom gäller det att veta vem som verkligen är innehavare av den hemliga nyckeln. Detta anges i certifikat som utges elektroniskt och signeras av utfärdaren. Certifikatutfärdarens roll är vital för de elektroniska signaturernas användning, det gäller att skapa en trovärdighet för certifikaten och därmed systemet. De tillhandahåller ofta även andra tjänster som ex vis tidsstämpling och registrering. Återkallelse av ogiltiga certifikat, så kallad revokering, är en väsentlig funktion för att det ska gå att lita på systemet. Certifikatutfärdarna skapar ofta även nycklarna. För att ett system byggt på asymmetrisk kryptering skall vara effektivt skall de hemliga nycklarna endast finnas i ett exemplar och förvaras utan åtkomst för obehöriga, medan de publika nycklarna skall vara allmänt tillgängliga. Är det förra villkoret ej uppfyllt går det ej att lita på att det verkligen är den uppgivne undertecknaren som är avsändare medan frånvaron av det senare hämmar användningen av elektroniska signaturer. I förlängningen försvårar detta för elektroniska handlingar att överta de traditionella handlingarnas roll.

Vad som återfinns i ett certifikat varierar, varje certifikatutfärdare har en policy för vilken denne svarar. Som användare går det sedan att välja den säkerhetsnivå som önskas. För att fylla funktionen som certifikat krävs emellertid att en innehavare av certifikatet identifieras samt att dennes publika nyckel anges. För att vara kvalificerat krävs bland annat också angivande av utgivare och giltighetstid.²¹ Begränsningar avseende certifikatens brukande kan även anges, såsom användningsområde eller beloppsbegränsning för de transaktioner för vilket certifikatet används. Vid affärer rörande belopp över en angiven gräns garanterar då inte utfärdaren certifikatets säkerhet. Ju större säkerhet som erbjuds desto högre blir kostnaderna.

Certifikatutfärdare är i öppna system en sk Trusted Third Party (TTP), med vilken undertecknaren har ett avtal. De gör certifikaten allmänt tillgängliga och räknar med att de skall användas av utomstående. Utfärdarnas mål är att skapa så säkra system som möjligt både vad gäller tekniken och administrationen runtomkring. I slutna system är det ofta endast två parter, där ena parten både är certifikatutfärdare och exempelvis mottagare. I den senare typen råder i allmänhet avtalsförhållande mellan utfärdare och användare varför denna form ej är intressant i detta arbete. Banker är typiska exempel på slutna system.

---

²¹ Prop 1999/2000:117 s. 7.

2.3 Direktiv och lagförslag

2.3.1 Inledning

Det finns som ovan nämnts redan ett direktiv rörande elektroniska signaturer.²² I ett skede då utvecklingen på området går fort anses det viktigt att lägga grunden för gemensamma regler inom EU för att den inre marknaden skall fungera. Direktivet är teknikneutralt då meningen inte är att låsa reglerna kring en viss teknik utan att skapa ett rättsligt ramverk. På så vis vill kommissionen förenkla användningen av elektroniska signaturer samt bidra till deras rättsliga erkännande. Genom det förtroende detta skapar förutsätts användningen av desamma öka. Det är viktigt att understryka att syftet inte är att påverka medlemsstaternas olika formkrav. Vill någon behålla en traditionell underskrift för ett avtals giltighet är detta möjligt och påverkas inte direkt av direktivet. Direktivet trycker på frågan om elektroniska signaturers rättsliga verkan, något som tonas ner i de svenska förarbetena då det för oss pga vår fria bevisprövning och fria bevisvärdering är mindre intressant ur lagstiftningssynpunkt. Viktigare är reglerna kring certifikat, certifikatutfärdare och tillhandahållare av andra tjänster.

Med anledning av direktivets implementering har Näringsdepartementet under hösten 1999 skrivit promemorian *Elektroniska signaturer*²³ (vilken jag hädanefter kallar promemorian) som även innefattar ett lagförslag vilket benämns *Lag om vissa elektroniska signaturer m.m.* (vilket jag kallar LES). Detta gjordes således innan direktivets ikraftträdande. Regeringen har efter remisstidens utgång författat propositionen 1999/2000:117 som den 18 maj överlämnades till riksdagen. I propositionen har lagförslaget, jämte andra ändringar, bytt namn till *Lag om kvalificerade elektroniska signaturer* (vilket jag kallar LKS). En ändring som, vilket kommer att framgå nedan, är mer passande. Lagrådet och en del remissinstanser förordade dock att namnet borde innefatta kvalificerade certifikat istället då det skulle passa ännu bättre med lagförslagets egentliga innehåll. Med hänvisning till lagens syfte väljer regeringen istället nu gällande namn.²⁴ I linje med detta förtydligande anges lagens tillämpningsområde nu i första paragrafen.

Lagförslaget består av regler om krav på, tillsyn över och skadeståndsansvar för utfärdare till allmänheten om dessas certifikat anges vara kvalificerade. Näringsdepartementet vill undvika att den svenska regleringen skall omfatta mer än vad direktivet gör. Emellertid, även om det ej föreslås något konkret, skriver de att det vad gäller skadestånd kan finnas skäl att reglera ett mer

---

²² Direktiv 1999/93/EG, i kraft 19 januari 2000 och skall vara genomfört senast den 19 juli 2001.

²³ Ds 1999:73.

²⁴ Prop. 1999/2000:117 s. 33f.

extensivt område än direktivets, varpå frågan lämnas åt framtiden.²⁵ Avsikten sägs vara att fortsätta de nordiska överläggningarna efter remissbehandlingen av promemorian. Då promemorian till stor del följer direktivet var inga större förändringar att vänta och så har ej heller skett i och med propositionen. Regeringen har också uppfattningen att det kan finnas skäl att införa mer långtgående regler på skadeståndsrättens område, dock utan något konkret förslag.²⁶

2.3.2 Innehåll

Direktivet bygger, liksom följaktligen också det svenska lagförslaget, på det öppna nyckelsystemet. De näringsrättsliga reglerna dominerar direktivet även om artikel 6 handlar om skadeståndsansvar, vilket jag behandlar nedan i avsnitt 4.4. En stor del av reglerna rör certifikatutfärdarna kring vilka de elektroniska signaturernas användande kretsar. Möjligheten att vara certifikatutfärdare får enligt direktivet ej vara beroende av förhandstillstånd. En certifikatutfärdare som utfärdar kvalificerat certifikat måste dock enligt 8§ 1 st 4 LES förfoga över tillräckliga medel för att bedriva verksamheten i enlighet med lagens krav och även kunna bära en eventuell skadeståndsskyldighet. Villkor som liksom de flesta av LES regler återfinns i LKS.

För kvalificerat certifikat anges säkerhetsnivå samt krav på utfärdarna. De utfärdare som säger sig utfärda kvalificerat certifikat och som riktar sig till allmänheten omfattas av den tillsyn som enligt förslagen (dvs både LES och LKS) skall ske samt av skadeståndsreglerna. Det är således utfärdaren som indirekt väljer om han vill underkastas reglerna eller ej. Om föreskrifter som finns i 8-12§§ LES respektive 9-13§§ LKS ej följs riskerar utfärdaren förelägganden och förbud som kan förenas med vite. Övriga certifikat omfattas ej av de föreslagna reglerna med undantag för reglerna rörande personuppgifter i 15§ LES respektive 16§ LKS. Dessa har tillkommit då A 8.2 i direktivet innebär en skärpning jämfört med kraven i PUL. För slutna system, dvs ej riktade till allmänheten, har förslagen ingen betydelse. Dessa faller enligt promemorian ej heller under direktivets tillämpning.²⁷ Certifikat definieras i 2§ i förslagen som ”intyg i elektronisk form som kopplar ihop signaturverifieringsdata med en undertecknare och bekräftar dennes identitet”. Vad som krävs för att klassas som ett kvalificerat certifikat stadgas i 3 respektive 6§§. Där anges förutom vad själva certifikatet skall innehålla även att det skall vara utfärdat av en utfärdare som uppfyller kraven i 8-12§§ respektive 9-13§§. För förslagets tillämpning räcker det emellertid som sagts ovan med att utfärdare påstår att certifikaten är kvalificerade.

---

²⁵ Ds 1999:73 s. 55.

²⁶ Prop. 1999/2000:117 s. 33.

²⁷ Ds 1999:73 s. 56ff, 76f.

Att veta om det rör sig om ett slutet system eller ej är viktigt då det är en av faktorerna som avgör om tillsyn och skadeståndsreglerna skall tillämpas samt att ett slutet system är enda möjligheten att slippa reglerna om personuppgifter. Certifikat som riktar sig till allmänheten utgör öppna system. Problemet blir därför att avgöra vad som är till allmänheten och ej. Gränsen mellan slutna och öppna system diskuteras i promemorian. För att belysa frågan ges där några exempelsituationer. Ett klart fall av slutet system sägs vara när certifikatutfärdaren är den ende som i rollen av mottagare skall förlita sig på signaturen gjord med stöd av certifikatet. Det motsatta exemplet är när en mottagare som förlitar sig på ett certifikat ej tidigare haft något kontraktuellt förhållande vare sig med utfärdare eller undertecknare.²⁸ Mellan dessa båda ytterligheter återfinns den problematiska gränsdragningen. Enligt promemorian kan en begränsning till en större grupp vara till allmänheten. Även en begränsning till någon befintlig relation, under förutsättning av att certifikatet går att använda även gentemot andra än utfärdaren, kan vara till allmänheten.²⁹ Denna tolkning av begreppet är tämligen vid och skiljer sig antagligen något från vad gemene man anser vara allmänheten. Anger en utfärdare att certifikaten är kvalificerade utan att däri mer precist begränsa kretsen av möjliga mottagare får de därmed enligt promemorian anses falla under lagens regler. Det är som framgår svårt att dra någon klar gräns mellan slutna- och öppna system, frågan får därför avgöras in casu. Som mycket riktigt påpekas i promemorian kan en utfärdare som vill vara säker på att slippa tillsyn och skadeståndsregler undvika att kalla sina certifikat kvalificerade.³⁰ För tillämpningen av 15 § LES respektive 16 § LKS är det dock alltid intressant att avgöra om systemet är slutet eller ej.

I propositionen ifrågasätts resonemanget om att storleken på den potentiella gruppen av mottagare har betydelse för om det skall ses som utfärdat till allmänheten eller inte. Detta för att någon tillhörande en liten grupp är lika skyddsvärd som den tillhörande en stor grupp. Istället läggs tyngdpunkten på om det föreligger något avtalsförhållande mellan utfärdaren och mottagaren. Att det inte rör sig om allmänheten då certifikaten endast kan användas gentemot de med vilka utfärdaren har ett avtalsförhållande är närmast självklart. Någon lösning ges dock inte, hur tolkningen skall göras lämnas istället åt rättstillämpningen.³¹

Certifikat som ej uppnår den stadgade nivån samt sådana som utfärdas inom slutna system blir dock inte ogiltiga bara för att de ej omfattas av den föreslagna lagen. Det blir dock svårt för vanliga användare att värdera tillförlitligheten och en ökad motvilja mot att förlita sig till dessa signaturer kan tänkas uppstå. I brist på speciella skadeståndsregler blir det allmänna skadeståndsregler och principer som blir tillämpliga, vilket som framgår nedan kan vara ett osäkerhetsmoment. Det kan i vissa situationer snarast

---

²⁸ Ds 1999:73 s. 64.

²⁹ Ds 1999:73 s. 64.

³⁰ Ds 1999:73 s. 65.

³¹ Prop. 1999/2000:117 s. 35f.

betraktas som en befrielse att slippa följa lagens regler med tillsyn och skadeståndsansvar. Detta gäller kanske mest för jämbördiga parter i ett slutet system. Då det kan kosta en del att hålla en hög säkerhetsnivå kan det emellertid även vara till fördel vid mindre viktiga avtal såsom exempelvis köp av billigare konsumtionsvaror då kanske ett billigt alternativ efterfrågas och det går bra utan höga säkerhetskrav. Lagen är till för att skapa ett tryggt och pålitligt system för den som vill använda sig av elektroniska signaturer utan att göra en massa efterforskningar om en certifikatutfärdare och vilken teknik denne använder sig av. Domstolarnas bedömningar i skadeståndsfrågor underlättas i de fall lagen blir tillämplig.

Promemorian handlar en hel del om den elektroniska signaturens ställning och dess möjlighet att fylla den traditionella underskriftens roll. Lagstiftningen ses ej som det främsta hindret mot dess acceptans då det utbredda användandet av underskrifter ”i princip utvecklats utan lagstiftning”.³² Att skapa tillförlitliga system så att allmänheten börjar använda sig av möjligheten till elektronisk signatur och på det viset skapa ny praxis är därför väldigt viktigt. Vad gäller de lagreglerade formkrav som finns diskuteras frågan om syftena bakom dessa kan uppfyllas med hjälp av elektroniska signaturer. Förespråkarna hävdar att där detta är möjligt, sk funktionell ekvivalens kan uppnås, skall de elektroniska signaturerna godkännas. Näringsdepartementet anser det ej vara realistiskt att tro att svenska myndigheter och domstolar i dagsläget skulle godta elektroniska signaturer vid uppfyllande av existerande formkrav.³³

---

³² Ds 1999:73 s. 20.

³³ Ds 1999:73 s. 20f, jfr. Uncitrals modellag och Hultmark s. 65 ff.

3 Ansvarsförhållanden mellan parter vid elektroniska signaturer

Förhållandet mellan certifikatutfärdare och mottagare kan gestalta sig på många sätt. Som framgått ovan är det fallen då detta är utomobligatoriskt som ur skadeståndsrättslig synvinkel är av intresse i detta arbete. För att få en allmän överblick utöver vad arbetet koncentrerar sig på följer här en kort genomgång av de skadeståndsrättsliga ansvarsförhållanden som kan uppkomma vid användande av elektroniska signaturer i det öppna nyckelsystemet. Jag utgår från situationen med tre skilda rättssubjekt nämligen en utfärdare, en undertecknare och en mottagare.

3.1 Certifikatutfärdare och undertecknare

För att en undertecknare skall få tillgång till de tjänster en utfärdare erbjuder krävs en överenskommelse. Det rör sig om ett avtalsrättsligt förhållande och vid eventuell tvist blir det således en fråga om vad som står i avtalet. I brist på regler däri blir det allmänna avtalsrättsliga regler som avgör och någon diskussion om utomobligatoriskt skadestånd blir ej aktuell. Som skett i Finland kan staten agera utfärdare och då blir det istället ett offentlighetsrättsligt förhållande.

Tänkbara fel hos utfärdare kan vara att de nycklar denne erbjuder ej svarar mot vad som utlovas, att en kopia av den privata nyckeln lagras vilket möjliggör att någon annan kan framställa signaturen, att de offentliga nycklarnas tillgänglighet ej är tillräcklig vilket minskar undertecknarens möjlighet att använda sig av sin signatur eller att oriktig information registrerats i certifikatet. Detta förhållande uppvisar vissa likheter med det mellan kontokortsföretag eller banker och innehavare av kontokort. En omtalad regel beträffande sistnämnda förhållanden är avtalsklausuler rörande de fall då kortinnehavaren varit vårdslös eller någon missbrukat kortet. Vissa paralleller kan dras till reglering av stränga avtalsvillkor i 34 § KkrL.³⁴ Villkor som ålägger nyckelinnehavare ansvar för missbruk torde vara i sin ordning, åtminstone så länge de ej strider mot 34 § KkrL.³⁵ Mest nytta av denna etablerade praxis har man därför vid nyckelinnehavares missbruk i någon form. 36 § AvtL skall man heller inte glömma.

---

³⁴ Ds 1999:73 s. 79.

³⁵ Averstén s. 46.

Vad gäller hur omfattande ansvar som kan anses rimligt för en utfärdare och vad en domstol kan anse utgöra vårdslöshet från dennes sida drar Averstén paralleller till kortutgivares ansvar för betaltjänster. Det har där accepterats att en del driftsavbrott förekommer då störningar i datasystem inte till rimliga kostnader kan uteslutas. Bristande rutiner hos banker har medfört ansvarighet för skada på grund av detta. Motsvarande brist i rutiner kan förväntas påverka vid bedömning av ansvar hos utfärdare.³⁶

3.2 Undertecknare och mottagare

Mellan undertecknare och mottagare föreligger antagligen oftast ett avtalsrättsligt förhållande. Detta är emellertid ej nödvändigt då en undertecknare kanske bara skickat ett meddelande av någon form, att mottagaren läser detta torde ej skapa något avtalsförhållande. Även om relationen grundas på ett avtal i någon form gäller det i allmänhet ej själva användandet av den elektroniska signaturen och inverkar då ej på det här aktuella området. De problem som kan uppstå är bevisfrågor och frågor om bundenhet. Vid problem därvid torde existerande regler kunna tillämpas då inte situationen, förutom möjlighet till förfalskning, skiljer sig från problem med vanliga underskrifter. I direktivet tas dessa ansvarsfrågor ej upp, Näringsdepartementet anser dock att lagstiftning bör övervägas.

Ifall det inte är nyckelinnehavaren som signerat meddelandet, någon annan har fått tag i den privata nyckeln eller på annat sätt lyckats signera, blir det som om någon falskeligen undertecknar ett traditionellt dokument. Dylika rättshandlingar är som huvudregel, oavsett god tro eller ej, icke bindande på grund av bristande viljeförklaring och omöjlighet att skydda sig.³⁷ Här framstår en skillnad gentemot den elektroniska signaturen då den senare är väldigt svår att förfalska. Det krävs tillgång till nyckeln eller expertkunskaper inom kryptering. Det sistnämnda fallet torde vara att jämställa med en förfalskning av en traditionell handling som ej medför någon bundenhet för en nyckelinnehavare. I dessa fall kan en mottagare istället aktualisera utfärdarens ansvar beroende på vad denne garanterat i fråga om signaturens säkerhet. Har förfalskningen å andra sidan möjliggjorts genom innehavarens slarv är det möjligt att skadeståndsansvar trots viljebrist kan uppkomma. Slarv kan vara brister i förvaringen av nyckel och lösenord. Denne åläggs således ett culpaansvar. God tro hos mottagaren torde vara ett krav. I NJA 1935 s 646 hade ett försäkringsbolag tecknat en borgensförbindelse. Bolaget blev även skadeståndsansvarigt för ett tillägg som gjorts efteråt då HD ansåg det vårdslöst att lämna tillräckligt mellanrum mellan den sista raden i ursprungliga utfästelsen och dateringen i densamma så att tillägg möjliggjordes. Om denna praxis kan tillämpas beträffande följderna av nyckelinnehavares culpa är oklart.³⁸ Det borde dock vara möjligt

---

³⁶ Averstén s. 40f.

³⁷ Hultmark s. 36.

³⁸ Ds 1999:73 s. 78.

då rättsfallet handlar om undantag från en allmän regel och ej specifikt om borgensåtaganden. Vikten av att skapa tillit för elektronisk signatur talar för en analogi till nämnda rättsfall. Aversten resonerar kring ett oaktsamhetsansvar för nyckelinnehavare på grundval av detsamma vad gäller checkar. I linje med Hessler kommer han fram till ett oaktsamhetsansvar, även om detta skall betraktas som osäkert.³⁹ Följden anser han vara skadeståndsansvar och ej som Hessler bundenhet. Även Hellner talar om skadeståndsansvar vid vårdslöst möjliggörande av förfalskning.⁴⁰ Resonemanget torde vara detsamma oavsett om nyckelinnehavaren är konsument eller inte. Vad som kan skilja är bedömningen av vad som krävs för oaktsamhet.

3.3 Certifikatutfärdare och mottagare

Relationen mellan utfärdare och mottagare är en situation för vilken det förekommer både kontraktuella- och utomobligatoriska förhållanden. Hellner skriver att det inte à priori går att dra några skarpa gränslinjer mellan skadeståndsansvar i dessa båda förhållanden.⁴¹ Ett kvasikontraktuellt förhållande kan till exempel ibland konstrueras för fall som vid första anblicken kan verka utomobligatoriskt. I dylika fall inträder avtalsverkan utan att det är fråga om något egentligt avtal, och därmed kan skadeståndsansvaret vidgas om det för det aktuella fallet är vidare i kontrakt. I övrigt behöver situationen inte uppfattas som kontraktsrättslig.⁴² Det finns även andra möjligheter att tolka in kontraktsrelationer utan att något direkt avtal föreligger. Dessa gränsdragningar är emellertid snarast av avtalsrättslig karaktär varför jag här ej skall fördjupa mig i ämnet. Jag nöjer mig med att beskriva några typiska situationer, dvs då förhållandena är att anse som antingen det ena eller det andra, utan tveksamheter. Som Hellner påpekar påverkar dock ett kontraktsförhållande nästan alltid på något sätt, han nämner bestämmandet av bevisbörd och beviskrav som exempel.⁴³ Jag återkommer även till spörsmålet i kap 4 då skadeståndsskyldighet ansetts föreligga i vissa fall av ren förmögenhetsskada pga att domstolen konstruerat ett kvasikontraktuellt förhållande.

Situationen att en mottagare ingår någon form av avtal med utfärdaren, för att få tillgång till de offentliga nycklarna eller annan för honom väsentlig information, kan tänkas. Denne måste kanske acceptera vissa villkor eller erlägga betalning. Som vanligt blir det då avtalet som avgör, och vid brister i dess reglering av ansvarsfrågor, allmänna avtalsrättsliga principer. Den andra situationen, att avtal ej föreligger och vad som återstår är utomobligatoriska regler, närmare bestämt kommande speciallagstiftning

---

³⁹ Aversten s. 50ff.

⁴⁰ Hellner s. 89.

⁴¹ Hellner s. 22.

⁴² Grönfors s. 98ff.

⁴³ Hellner s. 23.

och allmänna skadeståndsrättsliga principer, återkommer jag till nedan i kapitel 4. Även här kan förhållandet bli av offentligrättslig karaktär då möjlighet finns för det allmänna att agera som utfärdare. Dess utomobligatoriska skadeståndsansvar är något vidare än för andra rättssubjekt vad beträffar rena förmögenhetsskador. Det finns särskilda regler om ansvar för fel vid myndighetsutövning och oriktig myndighetsinformation. I tillämpliga fall blir emellertid kommande speciallagstiftning gällande. Jag återkommer till detta nedan i 4.5.

4 Utomobligatoriskt skadestånd mellan certifikatutfärdare och mottagare

Jag skall här, för de fall det rör sig om utomobligatoriska förhållanden, analysera vilka skadeståndsregler som blir tillämpliga gentemot en certifikatutfärdare i händelse av ren förmögenhetsskada hos en mottagare. Ren förmögenhetsskada är ett relativt nytt begrepp som infördes genom skadeståndslagen 1972. I 2:1 SkL definieras ren förmögenhetsskada som en ekonomisk skada uppkommen utan samband med person- eller sakskada. Anledningen till begreppets införande var att man ville ha ett enklare begrepp än tidigare använda direkt tillfogad allmän förmögenhetsskada.⁴⁴ Begreppet förekommer förutom i skadeståndslagen också t ex i 4§ brottskadlagen. Gränsdragningen mellan allmän- och ren förmögenhetsskada har minskat i betydelse i och med ett utökat område för skadeståndsansvar vid ren förmögenhetsskada, även utan straffbart vållande.

Lagförslagen, vilka som framgått ovan under 2.3 endast gäller fullt ut för elektroniska signaturer baserade på kvalificerade certifikat riktade till allmänheten, innehåller skadeståndsrättsliga regler. Att skadeståndsreglerna endast gäller dessa betyder enligt promemorian inte att en motsatstolkning, innebärande att skadeståndsskyldighet enligt allmänna regler ej kan komma ifråga för övriga elektroniska signaturer, skall göras.⁴⁵ Detta klargörande besparar vidare funderingar i de banorna. Hellner skriver att det vanligen är rimligt att e contrario dra motsatt slutsats vad beträffar andra typer av skador än de som regleras av speciallag.⁴⁶ För dessa får man nu således tillämpa befintlig skadeståndsrättslig lagstiftning samt allmänna skadeståndsrättsliga principer. En naturlig uppdelning i min fortsatta framställning blir därför mellan de fall som omfattas av lagförslagen respektive övriga fall. Jag börjar nedan i 4.1-4.3. med sistnämnda där frågan är om även de som utfärdar icke kvalificerade certifikat omfattas av den utökade tillämpningen av reglerna om ren förmögenhetsskada.

---

⁴⁴ Prop. 1972:5 s. 451.

⁴⁵ Ds 1999:73 s. 113.

⁴⁶ Hellner s. 72.

4.1 Allmänna skadeståndsrättsliga regler

4.1.1 Huvudregeln

Har en mottagare lidit ren förmögenhetsskada genom att ha förlitat sig på en elektronisk signatur som ej omfattas av LKS och dess skadeståndsregler, dvs certifikatet är ej kvalificerat eller vänder sig ej till allmänheten, är denne hänvisad till allmänna skadeståndsrättsliga principer. Huvudregeln i skadeståndslagen vad gäller ren förmögenhetsskada ålägger skadevållaren skadeståndsskyldighet endast då skadan vållats genom brott. 2:4 SkL stadgar att ”den som vållar ren förmögenhetsskada genom brott skall ersätta skadan enligt vad i 1 – 3 §§ är föreskrivet i fråga om person – och sakskada”. Handling eller underlåtenhet som utgör brott i brottsbalkens mening avses med brott i detta stadgande. Med andra ord, gärning för vilken i BrB eller annan författning är föreskrivet straff. Sista ledet utökar tillämpningsområdet för 1-3 §§.⁴⁷ Valda lösning för det senare innebär smidigare lagtext och är dessutom vad beträffar ren förmögenhetsskada genom brott lättare att ändra.

4.1.2 Undantag

I 1:1 SkL begränsas nämnda huvudregels räckvidd då SkL enligt paragrafen ”endast gäller om ej annat är särskilt föreskrivet eller föranledes av avtal eller i övrigt följer av regler om skadestånd i avtalsförhållanden”. Undantag gäller således de fall som omfattas av speciallagar innehållande regler om skadeståndsansvar, överenskommelser om utökat ansvar samt skadestånd i avtalsförhållanden. Det sistnämnda omfattar både lagbestämmelser och från praxis härrörande allmänna avtalsrättsliga grundsatser.⁴⁸ Vad gäller principalansvar skriver Hellner att regeln i 3:1 SkL som stadgar att ”motsvarande gäller i fall då arbetstagare i tjänsten vållar ren förmögenhetsskada genom brott” troligen kan tillämpas analogt då det i speciallagar föreskrivs skadeståndsansvar utan samband med straff.⁴⁹ Motsvarande har i praxis ansetts gälla då ansvaret för arbetsgivaren varken grundades på brott begånget av arbetstagaren eller dennes handlande i strid med speciallag.⁵⁰ Beträffande fall där liksom i 2:4 SkL brott är ansvarsgrund tillämpas 3:1 subsidiärt, d.v.s. i den mån annat inte är föreskrivet. Det viktigaste undantaget, i alla fall vad beträffar antalet, från omtalade huvudregel är kontraktsförhållanden, en situation jag ej vidare behandlar. Ett annat viktigt undantag är statens ansvar för felaktig myndighetsutövning och

---

⁴⁷ Karnov s. 1132.

⁴⁸ Karnov s. 1131.

⁴⁹ Hellner s. 76.

⁵⁰ Se NJA 1987 s. 692.

felaktig myndighetsinformation i 3:2 resp 3:3 SkL. Dessa regler samt deras betydelse vid utfärdande av elektroniska signaturer återkommer jag till i 4.5.

I och med SkL (1972:207) kodifierades culpregeln beträffande person- och sakskada. I 2:4 SkL kodifierades vad som ansågs som gällande rätt beträffande ren förmögenhetsskada. Någon ändring av denna, eller hinder mot rättsutveckling i praxis var ej avsedd. Ett motsatsslut av 2:4, dvs att ingen annan grund för skadeståndsansvar vid ren förmögenhetsskada kan förekomma, skall därför inte göras.⁵¹ En lag som liksom SkL snarast är att betrakta som en ramlag lämpar sig heller inte av den anledningen till att göra motsatsslut.⁵² Det går emellertid enligt Kleineman inte att bortse från, motivens betydande till trots, att domstolarna måste beakta kopplingen till brottslig gärning.⁵³ Vidare utveckling av när skadestånd kan bli aktuellt även utanför tillämpningsområdet för 2:4 lämnas i propositionen åt rättstillämpningen. I praxis har också undantag beträffande utomkontraktuella förhållanden gjorts, och nya kan kanske tänkas vara att vänta. Denna mycket omdiskuterade fråga utvecklar jag nedan under 4.2. Även om skadeståndsskyldighet grundas på annat än brott enl 2:4 tillämpas SkL:s övriga regler som kan utesluta eller medföra begränsning av skadeståndsansvar, t ex allmänna jämningsregeln i 6:2.⁵⁴

4.1.3 Undantagens betydelse för elektroniska signaturer

Det går som framgått att kringgå huvudregeln genom lagstiftning. Det finns ett flertal speciallagar i vilka även skadeståndsregler ingår, som exempel kan nämnas 54§ upphovsrättslagen och 29§ marknadsföringslagen. Vad gäller elektroniska signaturer kommer, om inget oförutsett inträffar, LKS att träda i kraft den 1 januari 2001. Dess närmare utformning behandlar jag nedan under 4.4. Under vilka förutsättningar den blir tillämplig är känt (se både ovan 2.3 och nedan 4.4), däremot inte hur vanlig dess tillämpning kommer att bli. Vad beträffar de elektroniska signaturernas allmänna genomslag råder inga större tvivel då det mesta i dagens samhälle pekar på en omfattande framtida användning. En stor del av osäkerheten kring lagens tillämpning beror istället på vilka certifikat som kommer att väljas av användare beroende på kostnader och säkerhetsbehov etc. På till exempel Industriförbundet är man skeptisk till att certifikat som faller under lagens tillämpning kommer att användas, innebärande att lagen blir ”betydelselös”.⁵⁵ Dessa farhågor anser jag vara överdrivna. Det kommer enligt min mening att finnas utrymme både för certifikat som kommer att omfattas av LKS respektive ej göra det.

---

⁵¹ Prop. 1972:5 s. 568.

⁵² Kleineman, JT 1989/90 s. 650.

⁵³ Kleineman s. 128.

⁵⁴ Prop. 1972:5 s. 566ff.

⁵⁵ Nicklas Skår, IT-rättspecialist på Industriförbundet i Computer Sweden onsdagen den 31 maj 2000 s. 7. (artikeln skriven av Samuel Karlsson)

Acceptans i praxis av undantag från huvudregeln för ren förmögenhetsskada tror jag emellertid kommer att i stor utsträckning avgöra vilket val av elektronisk signatur användarna kommer att göra. Skulle undantag från huvudregeln om ren förmögenhetsskada kunna tillämpas beträffande förhållandet mellan utfärdare av icke kvalificerade certifikat och mottagare skulle skillnaden i pris mellan tjänster som omfattas av LKS och de som ej gör det antagligen inte skilja så mycket. I båda fallen skulle ju utfärdaren vara tvungen att ha ett försäkringsskydd, eller någon annan ekonomisk lösning, gentemot eventuellt ansvar för ren förmögenhetsskada hos mottagare. Det är förvisso mycket annat som kan kosta, men farhågor har uttryckts just beträffande omtalade kostnader. Jag förutsätter här att valet av elektronisk signatur till stor del påverkas av dess pris. Naturligtvis spelar andra faktorer in, men är priset likvärdigt talar mycket för att valet faller på certifikat som omfattas av lagens bestämmelser då den sätter en viss kvalitetsstämpel på dessa.

Utifrån huvudregeln kan i ett utomobligatoriskt förhållande en mottagares möjlighet till skadestånd från en utfärdare vars certifikat ej omfattas av LKS betraktas som små. För ansvar i sådana fall krävs ju brott och de brott utfärdaren kan tänkas begå lär inte ofta ha något kausalitets samband med mottagarens skada. I de fall det ändå föreligger återstår att se om det är ett med straffbudet avsett skyddat intresse. Finns något samband mellan straffbudet och mottagarens skadeståndsintresse? Att avgöra detta är inte lätt då det enligt Hellner inte finns några allmängiltiga kriterier att tillgå. Bedömningen torde i huvudsak ske som vid avgörande av vem som har rätt att föra talan i brottmål⁵⁶ Kleineman använder denna osäkerhet som argument mot den förmodade säkerhet kopplingen mellan brott och ansvar ger upphov till.⁵⁷ Det alternativ som finns om man ej vill frångå huvudregeln under de i början på stycket givna förutsättningarna är införande av nya straffbestämmelser även på icke särskilt straffvärda beteenden. Detta anses emellertid inte vara en rimlig metod för att åstadkomma målet skadeståndsskyldighet för vållande vid ren förmögenhetsskada.⁵⁸ Dessutom är det en tämligen långsökt lösning. Skall det ändå införas nya regler kan man lika gärna stadga skadeståndsregler i en speciallag utan inblandning av straffbestämmelser om det är just skadeståndsansvar man vill åstadkomma. Kleineman talar dessutom istället om fall där skadeståndsansvar tvärtom begränsats genom kopplingen till brott. Det rör sig om i miljöskadelagen använda teknik att stadga att skador ej orsakade av brott ej ersätts om de inte är av någon betydelse.⁵⁹

---

⁵⁶ Hellner s. 82f.

⁵⁷ Kleineman s. 298.

⁵⁸ Hellner s. 70 som i sin tur har not till Kleineman s. 256f där han kommenterar förslaget till namnlag 1960, samt 300ff.

⁵⁹ Kleineman s. 302, Miljöskadelagen 1:2.

4.2 Rättsutveckling

Rättsutvecklingen i praxis är ej enhetlig och ibland svårtolkad, en egenhet långtifrån reserverad för området ren förmögenhetsskada. Det intressanta är om något av de idag mer eller mindre accepterade undantagen kan tillämpas på de fall av digitala signaturer som ej omfattas av LKS och dess skadeståndsbestämmelser. I detta avsnitt ska jag därför försöka redogöra för läget beträffande undantag i praxis genom att gå igenom litteratur på området och relevanta rättsfall av nyare datum. Tillämpligheten av existerande undantag på förhållandet mellan utfärdare och mottagare diskuteras sedan nedan i 4.3.

4.2.1 Doktrin

Kleineman skriver att i mitten på förra seklet var det förhärskande kravet lagstöd för utdömande av skadestånd, den rättspositivistiska grundsynen. Krav på brottslig gärning framhölls däremot inte som någon huvudregel. I lagförslag av skadeståndskommittén 1963 råder samma syn.⁶⁰ Kleineman skriver även att frågan om ansvaret vid ren förmögenhetsskada verkar ha blivit förhållandevis lite utrett innan framläggandet av förslag till skadeståndslag. Något direkt ändamålsargument för vald lösning går enligt honom ej att finna vare sig i betänkanden eller propositionen. Som ytterligare tecken på begränsad behandling av frågan tar han departementschefens synpunkt att det fanns goda skäl till ”gällande rättsståndpunkt”, detta utan att presentera dessa goda skäl.⁶¹

Som ovan framgått skall enligt propositionen inte bortses från praxis före skadeståndslagens ikraftträdande, och utveckling utan överensstämmelse med paragrafens lydelse kan ske. I nya situationer kan därför vid behov analogier även till rättsfall före skadeståndslagens tillkomst göras. Kleineman och Bernitz tycker sig emellertid se stor restriktivitet vad gäller avvikelser från 2:4 SkL till förmån för ny utveckling och desto större anslutning till e contrarioslut av densamma. Även metoden att hänföra förhållandet till kontraktssfären och på det sättet ålägga skadeståndsansvar är en lösning som talar i samma riktning då det undviks att på utomkontraktuell grund avvika från 2:4 SkL.⁶² Det bör påpekas att dessa synpunkter är avgivna innan HD avgjorde NJA 1987 s 692. Större uppslutning kring lagtexten än motiven med andra ord. Nämnda kontraktsanalogi verkar för övrigt vara en relativt väletablerad metod. Bengtsson skriver i en rättsfallsöversikt att huvudprincipen ”kan som bekant uppmjukas bl.a. i vissa kontraktstliknande förhållanden”⁶³

---

⁶⁰ Kleineman s. 118ff.

⁶¹ Kleineman s. 121.

⁶² Kleineman s. 140f med not till Bernitz i festskrift till Jan Hellner s. 119.

⁶³ Bengtsson, SvJT 1985 s 666, Rättsfallsöversikt.

Kleineman skrev sin doktorsavhandling från 1987 just om ren förmögenhetsskada, den har titeln *Ren förmögenhetsskada - särskilt vid vilseledande av annan än kontraktspart*. Även om inte Kleineman kan ha känt till just elektroniska signaturer vid avhandlingens tillblivande passar ämnet bra in på den problematik som här är för handen då ju mottagarna som jag intresserar mig för inte är kontraktsparter med den som står för tjänsten, informationen. Kleineman kallar 2:4 SkL för spärregeln, något som kritiserats bl a i Karnov.⁶⁴ Även om paragrafen inte är en bokstavig spärregel, och namnet därför kanske inte är helt korrekt, kan man emellertid tycka att det är ganska passande då aktuella paragraf i många fall verkar fungera som sådan vid domstolars bedömningar, åtminstone fram till NJA 1987 s 692. Kleineman anser culpaansvaret begränsat i svensk rätt ännu efter nämnda rättsfall.⁶⁵ Själv förespråkar han en tillitsbaserad analys av förutsättningarna för ansvar i utomobligatoriska eller prekontraktuella förhållanden.⁶⁶ Denna skall bygga på en analys inriktad på skadesituationen och inte, som han tycker sig se vara den rådande tendensen sedan SkL:s tillkomst, vara begreppsriktad. Domstolarna måste helt enkelt utveckla rätten på områden där lagstiftaren ej kan utforma detaljregler. Det intressanta med det resonemanget just här är att han anser denna ändring måste ske när det blir fråga om ”masskadeprocesser” i domstolarna.⁶⁷ Ett exempel på en masskada skulle kunna vara då skada uppkommit hos ett stort antal mottagare på grund av fel i certifikat. Hellner å sin sida är skeptisk till en utvidgning av ansvaret då han anser att den skadelidande ofta kan vidta preventiva åtgärder för att undvika förlusten samt att det skulle öka antalet kostsamma processer som inte tillför samhället något. Han påpekar dock att de områden som kan bli aktuella är alltför heterogena, och komplicerade, för att det ska gå att säga något generellt.⁶⁸

För att motivera skadeståndsansvar för vissa icke brottsliga handlingar även beträffande ren förmögenhetsskada har begreppet rättsstridighet använts. Ett rättsstridigt handlande har ansetts kunna grunda skadeståndsskyldighet även om det ej är brottsligt. Samma begrepp har också använts för att begränsa skadeståndsansvar. Ett icke rättsstridigt handlande har då inte ansetts vara skadeståndsgrundande.⁶⁹ Det kan kanske ses som en mer traditionell användning av begreppet i enlighet med den nordiska rättsstridighetsläran. Då begreppet kan förvirra en hel del finner jag ingen anledning att göra annorlunda än Hellner i boken *Skadeståndsrätt*, nämligen att i fortsatt behandling av frågan inte använda mig av det. Efter dessa inledande, något

---

⁶⁴ Karnov s. 1132.

⁶⁵ Kleineman, JT 1994/95 s. 573, Om ansvar för oriktig information utanför kontrakt.

⁶⁶ Se Kleineman passim och JT 1993/94 s. 434, Avtalsrättsliga formföreskrifter och allmänna skadeståndsrättsliga ansvarsprinciper.

⁶⁷ Kleineman, JT 1993/94 s. 719f, Begreppsbyggnaden och den skadeståndsrättsliga analysen- en renässans för begreppsjurisprudensen?.

⁶⁸ Hellner s. 68.

⁶⁹ Hellner s. 66.

spridda, uttalanden och åsikter från doktrinen skall jag nu övergå till att mer följa praxis.

4.2.2 Praxis

Kleineman ser i NJA 1935 s 300 en viktig milstolpe till etablerandet av uppfattningen om att ren förmögenhetsskada för ersättning fordrar brott, vad han kallar spärregeln. Detta för att en sådan viktig ändring i rådande rättsuppfattning rimligtvis borde grundas på ett av lagstiftaren eller högsta domstolen "positivt uttalande".⁷⁰ Något dylikt förelåg förvisso ej, men i nämnda rättsfall kommer domstolen i alla fall så nära som det står att finna genom konstaterandet att karendens anspråk saknade stöd i lag och något annat än ett ogillande av ersättningsyrkandet därför inte kunde komma ifråga. Beaktande av omständigheterna i det enskilda fallet för att eventuellt finna någon grund för skadestånd genom rättspolitiska överväganden gjordes pga detta inte. Detta underlåtande ser Kleineman som en förutsättning för en spärregel vilket även det talar för dess etablerande. Anledningen till att domstolen agerade som den gjorde kan enligt Kleineman också bero på att de inte ville ta politisk ställning och påverka i spelet mellan arbetsgivare och arbetstagare.

NJA 1980 s 383 som handlar om vårdslöshet vid utförande av uppdrag medger ej skadestånd gentemot tredje man på utomobligatorisk grund då något straffbart vållande ej förekommer utan fingerar ett avtalsförhållande. Hellner menar dock att NJA 1987 s 692, se nedan, möjligtvis även leder till utvidgning av ansvaret för felaktigt utförande av uppdrag.⁷¹

4.2.2.1 NJA 1987 s 692

NJA 1987 s 692 är antagligen ett av de mest omtalade fallen då i praxis skadeståndsansvar för ren förmögenhetsskada i utomkontraktuellt förhållande ålagts utan vare sig lagstöd eller förekomst av straffbart vållande.

Ett fastighetsbolag skulle låna pengar av ett finansbolag. Säkerhet krävdes och ett pantbrev i en fastighet erbjöds. Finansbolaget accepterade säkerheten på grundval av ett värderingsutlåtande rörande den aktuella fastigheten som, på uppdrag av fastighetsbolaget, gjorts av en värderingsman anställd vid ett bolag i fastighetsbranschen, J&W. När betalning för lånet sedermera uteblev och säkerheten skulle ianspråkta visade det sig att denna inte på långa vägar täckte den fordran för vilken den utgjorde säkerhet. Värderingsmannen hade grundat sin värdering på att det skulle gå att bebygga fastigheten, att det fanns en stadsplan. Detta var emellertid felaktigt och värderingen ålade således fastigheten ett orimligt högt värde.

---

⁷⁰ Kleineman s. 219.

⁷¹ Hellner s. 78.

Finansbolaget väckte skadeståndstalan mot J&W, då de hade principalansvar för värderingsmannen, på i första hand kontraktsrättslig grund. I andra hand ansåg de att värderingsmannen förfarit brottsligt och att bolaget då var skadeståndsskyldigt enligt huvudregeln. I sista hand ansåg de J&W skadeståndsskyldiga pga vårdslöshet hos värderingsmannen enligt "allmänna skadeståndsrättsliga rättsgrundsatser", d.v.s. sådana som ålägger skadestånd även utan avtal eller brott.

TR ålade J&W skadeståndsskyldighet genom en analogi till kontraktsrätten. Hovrätten säger att något brottsligt förfarande inte kan läggas J&W till last vilket därmed utesluter skadeståndsansvar enligt 2:4 SkL. Härefter resonerar sig HovR likt tingsrätten fram till skadeståndsskyldighet för J&W med ett resonemang om ansvar av kontraktsrättslig karaktär. Då brott ej föreligger är det, precis som HovR konstaterar, ej aktuellt med skadeståndsansvar enligt 2:4 SkL. Däremot går det, när som enligt förarbetena motsatstolkning ej skall göras, att finna andra ansvarsgrunder. Att HovR finner denna grund i skapande av en kontraktsrelation utan att diskutera andra, utomobligatoriska möjligheter, tyder närmast på en syn innebärande att det är brott eller kontrakt som måste finnas vid de rena förmögenhetsskadorna. Speciallag förutsätter jag hör till de av HovR:n accepterade grunderna även om det, på grund av att det inte föreligger någon aktuell sådan, inte nämns. Det rör sig med andra ord om de tre ansvarsgrunder som återfinns i SkL. HovR har antingen inte funnit någon anledning att hitta annan ansvarsgrund då de kunnat finna en genom kontraktsresonemanget eller också inte ansett det finnas någon. Kleineman ser konstaterandet att något brott ej föreligger och då heller inget skadeståndsansvar enligt 2:4 SkL som ett sorts e contrario slut av densamma, att HovR skulle avvisat möjligheten till annan utomkontraktuell grund och därefter funnit ansvarsgrunden i kontraktsrättsresonemanget.⁷²

I HD åberopade käranden ej längre brott som grund. HD uttalade att en värderingsman på grund av företeelsens egenart har stort spelutrymme till uppskattning av värdet jämfört med vad som senare visar sig vara det verkliga värdet, utan att för den skull kunna anses vara vårdslös. Här har dock värderingsmannen som nämnts lämnat felaktig och vilseledande uppgift beträffande ett faktiskt förhållande. Detta är enligt HD ett klart fall av oaktsamhet då det inte vore speciellt svårt för en värderingsman att verkligen verifiera om stadsplan innefattande möjlighet till exploatering finns eller ej. Finansbolaget hade aldrig givit förevarande lån utan värderingsutlåtandet och skada ansågs i enlighet härmed som en direkt följd av det vårdslöst avgivna oriktiga utlåtandet. Även underrätterna kom fram till sistnämnda slutsats.

HD:s vidare resonemang i skadeståndsfrågan skiljer sig däremot avsevärt från underrätternas. HD hänvisar till vad i förarbetena till SkL sägs om den begränsade avsikten med 2:4 SkL och påpekar sedan att huvudregeln i praxis frångåtts beträffande felaktiga vederhäftighets- och vittnesintyg samt

---

⁷² Kleineman s. 141.

soliditetsupplysningar. Resonemanget HD sedan för gäller endast värderingsintyg för fast egendom utfärdad av yrkesman. Oavsett vem som är uppdragsgivare måste det enligt HD stå klart att annan än denne kan tänkas förlita sig på intyget för olika syften. Övervägande skäl talar enligt HD för att detta, i avsaknad av ansvarsförbehåll, innebär ett ansvar för värderingsman även gentemot 3:e man. Den som med fog satt sin tillit till ett värderingsintyg skall inte behöva stå för skada orsakad av intygsgivarens culpa. Kleineman anser HD:s uttalande om ansvarsförbehåll vara något dunkelt och tolkar det som att åtminstone värderingsmän ”möjligen” kan begränsa sitt ansvar genom friskrivning, något han dessutom är tveksam till i den mån det rör sig om ”allmänt hållna” friskrivningsklausuler.⁷³ Att HD:s uttalande om friskrivningsklausul endast gäller värderingsmän framgår tydligt, att det däremot skulle vara tveksamt på något sätt har jag svårare att se. Visserligen nämns inget om hur förbehållet bör vara utformat, men det förtar inte dess budskap.

Något försök att liksom underrätterna konstruera ett avtalsförhållande att grunda ersättningsresonemanget på görs inte, utan det är som jag ser det fråga om ett utökande av ansvarsområdet för ren förmögenhetsskada i utomobligatoriska förhållanden. En åsikt jag delar med bl a Hellner. Han är emellertid tveksam till det lyckade med detta, men verkar se en räddning i uttrycket ”med fog satt sin tillit”, vilket han antar bestå av de avgörande orden i motiveringen. En bedömning av vad som kan anses vara befogad tillit får enligt honom göras efter omständigheterna.⁷⁴ Denna lösning lämnar utrymme för ett avgörande mer anpassat till det enskilda fallet och hindrar inte skadestånd bara för att skadan klassificerats som en ren förmögenhetsskada. Någon större risk för orimliga skadeståndsansvar i förhållande till grunden, i form av vad det är skadevällaren intygat och i vilken form, torde ej föreligga tack vare att anspråket skall vara befogat. Att skadeståndsansvaret kan ses som orimligt på grund av en stor skadelidandekrets med stora skador som följd är en annan fråga till vilken jag återkommer nedan.

HD garderar sig förvisso genom att poängtera att resonemanget endast rör värderingsintyg för fast egendom utfärdade av fackman. Trots denna reservation är detta rättsfall ett steg i riktning mot en försvagning av den förmodade huvudregeln, eller kanske det skall uttryckas som ett steg i riktning från den bundenhet till lagen som uppstod i och med 1972-års skadeståndslag, men enligt lagstiftaren ej var avsedd. För även om detta fall rör en bestämd avgränsad fråga öppnar det för analogier i andra fall. Bengtsson skriver i sin rättsfallsöversikt att fallet möjligen kan bli utgångspunkt för ytterligare vidgning av ansvaret i praxis. Utan lagstiftning är han emellertid tveksam till möjligheten till några större förändringar och skriver i en kommentar till RH 1988:35 i samma rättsfallsöversikt att ”en så

---

⁷³ Kleineman, JT 1994-95 s. 702, Tekniska konsulter skadeståndsansvar för vilseledande information.

⁷⁴ Hellner s. 78.

principiellt viktig utvidgning av skadeståndsskyldigheten snarare bör ankomma på lagstiftaren”.⁷⁵

4.2.2.2 NJA 1996 s 700

En enskild och ett kommanditbolag väckte talan mot en konkursförvaltare för att denne enligt dem sålt dessa tillhörig egendom vid ett aktiebolags konkurs. Grunden var att konkursförvaltaren handlat vårdslöst då denne inte förvissat sig om vem äganderätten tillkom. Det rörde sig enligt talan om olika skadetyper, en del att betrakta som sakskador och en som ren förmögenhetsskada. Svaranden invände däremot att alla anspråken rörde ren förmögenhetsskada och därför ej skulle vara ersättningsgilla i föreliggande situation.

TR beslutade att i mellandom avgöra vilken typ av skada det var fråga om och, ifall någon av skadorna var att betrakta som ren förmögenhetsskada, om ansvar kunde grundas på vållande under de föreliggande premisserna. Något brott var det ej fråga om och TR ville därför med 2:4 SkL i åtanke klargöra denna fråga. TR gick på svarandens linje och ansåg det röra sig om ren förmögenhetsskada då konkursförvaltaren ej rent faktiskt tagit befattning med egendomen som käranden ville ha ersättning för. De ansåg den även ersättningsgill om den var en följd av vårdslös förvaltningsåtgärd från förvaltarens sida. I HovR:n gällde frågan, då klassificeringen av skadan aldrig överklagades, endast om ansvar kunde grundas på vållande. HovR:n fastställde TR:ns domslut och HD HovR:ns i detta avseende.

TR resonerar kring anledningen till begränsning av ansvar för ren förmögenhetsskada till brott och konstaterar att en sådan i detta fall torde strida mot den allmänna rättsuppfattningen. En konkursförvaltare måste i sin ställning som sådan enligt TR inse att ett oriktigt förvaltningsbeslut kan orsaka betydande skador, även för 3:e man. De åtgärder denne vidtar måste kunna förutsättas vara riktiga och tillförlitliga och därför bör denne bära följderna av culpöst vidtagna åtgärder. TR:s argumentation liknar i mycket HD:s i NJA 1987 s 693, rättsfallet nämns även i domskälen. HovR nämner också rättsfallet men anser andra, bl. a NJA 1973 s 170, som rör oaktsamt obehörigt förfogande över annans egendom vara viktigare. De ser i dessa belägg för en allmängiltig norm medförande ersättningsansvar i aktuellt förhållande. Detta oavsett att det i doktrin råder delade meningar om dessa rättsfall rör sakskada eller ren förmögenhetsskada.

HD är tämligen kortfattade i sina domskäl. De konstaterar att det skett en utveckling i praxis mot ett utökat ansvar för ren förmögenhetsskada som orsakats av oaktsamhet. Att konkurslagen inte explicit skyddar även 3:e man i skadeståndshänseende innebär inte att dessa inte kan skyddas av andra regler, utan HD tillgriper allmänna skadeståndsrättsliga principer. Att sälja i konkursboet ingående egendom är en för konkursförvaltaren viktig uppgift. Att inte någon med separationsrätt skall drabbas är grundläggande och följer enligt HD både av konkurslagen och en allmän princip om förbud mot att obehörigen förfoga över annans egendom. HD fastställer därmed möjligheten att ådöma förvaltaren skadeståndsskyldighet, om övriga förutsättningar för ansvar är uppfyllda. Att det eljest skulle strida mot etablerade principer får således här HD att frångå en snäv tolkning av 2:4

⁷⁵ Bengtsson, SvJT 1990 s. 64, Rättsfallsöversikt.

SkL för att istället följa den i praxis förekommande vidgningen av ansvar för vållande.

Här visas återigen att domstolarna, då de finner vad de anser vara en god grund att stå på, utnyttjar vad som i förarbetena till SkL framkommit om utveckling av ansvaret i praxis. Det liknar närmast ett normskyddsresonemang använt i utvidgande riktning. Föreliggande fall är ej enhetliga och det är därför svårt att förutse när tillräcklig grund föreligger för en domstol att ådöma ansvar, utan vare sig lagstöd eller att skadevällaren begått brott. Bengtsson konstaterar kort i sin rättsfallsöversikt att detta rättsfall liksom NJA 1987 s 692 visar på möjligheten som finns till en viss utvidgning av skadeståndsansvaret utöver SkL:s ordalydelse.⁷⁶

4.3 Certifikatutfärdare och mottagare och i praxis utvecklade undantag

Det är inte lätt att uttala sig om hur utvecklingen på området kan eller bör komma att se ut. Som ovan framgått är också situationerna alltför olika för att kunna ge ett entydigt svar. När nu rättsläget och några olika uppfattningar i frågan är genomgångna gäller det däremot att diskutera olika lösningar för när en mottagare lider ren förmögenhetsskada med utgångspunkt i detta. De fall som kan bli aktuella är när en mottagare litat på innehållet i ett certifikat och därigenom förorsakats ren förmögenhetsskada. Certifikatet kan vara felaktigt, identitetskontrollen kan ha varit otillräcklig så att det inte alls är den som står angiven i certifikatet som innehar nyckeln. Utfärdaren kan också ha underlåtit att spärra ett certifikat trots att signerande part anmält nyckeln förlorad. Det rör sig således om att utfärdaren lämnat oriktiga uppgifter eller, som vid utebliven publicering på spärrlista, underlåtit att lämna uppgifter. I båda fallen är den genom certifikatet, som i själva verket är ett intyg, lämnade informationen vilseledande. Huvudregeln för underlåtenhet i utomobligatoriska förhållanden är förvisso inte ansvar. Men att utfärdare inte kungör att den ursprunglige innehavaren ej längre kontrollerar den hemliga nyckeln, eller något annat fel som bör upplysas om, skulle kunna grunda skadeståndsskyldighet. Detta ifall man ser det ursprungliga handlandet, utfärdandet, som en positiv handling som skapat en fara utifrån vilken utfärdaren har plikt att förebygga skador.⁷⁷

Med hänsyn till certifikatets funktion som intyg ligger det närmast till hands att utifrån NJA 1987 s 692, och dess fastläggande av utomobligatoriskt ansvar för utfärdare av värderingsintyg, göra analogier för att kunna stödja ett jämfört med huvudregeln ökat ansvar även för utfärdare. Finner man ej tillräcklig grund genom detta får man försöka skapa en annan motivering. Som framkommit ovan har ansvaret utökats i olika fall, vilket talar för att

---

⁷⁶ Bengtsson, SvJT 1998 s. 94, Rättsfallsöversikt.

⁷⁷ Jfr Hellner, s. 107.

det även skulle kunna gå att utöka ansvaret i relationen mellan utfärdare och mottagare. I nämnda rättsfall ansågs, som framgått ovan, det möjligt att ålägga värderingsmannen skadeståndsskyldighet eftersom även annan än uppdragsgivaren kunde tänkas förlita sig på intyget, något värderingsmannen borde förstått. Mottagare är inte uppdragsgivare i förhållande till utfärdare, men att de kan komma att förlita sig på certifikaten måste stå helt klart för en utfärdare då ett certifikat är gjort för att tredje man, och andra, skall kunna verifiera elektroniska signaturer. I vilket sammanhang undertecknare och mottagare använder signaturen har dock utfärdaren som regel ingen aning om, vilket kan tala mot ansvar. I NJA 1987 s 692 talade HD förvisso endast om insikt beträffande ”användning för skilda ändamål”. Ett värderingsintyg för fastighet har emellertid en naturlig begränsning till ”rättsliga förfoganden över fastigheter” till skillnad från ett certifikat då elektroniska signaturer kan användas för i princip vilket ändamål som helst. En utfärdare är dock medveten om att dennes certifikat, i avsaknad av friskrivningar, kan utnyttjas för ett stort antal användningsområden med potentiellt stora skador vid fel i certifikat som följd.

I NJA 1987 s 692 uttalade HD också att den som med fog satt sin tillit till ett värderingsintyg inte ska behöva stå för skada orsakad av intygsgivarens culpa. Det gäller således, vid en direkt analogi till nämnda fall, att en skadelidande mottagare haft fog för att förlita sig på ett certifikat. Detta torde rent generellt vara fallet då en utfärdare överlag är någon som folk litar på och i avsaknad av förbehåll i certifikatet en mottagare inte kan veta att signaturer baserade på ett visst certifikat inte är avsedda för den typ av användning mottagaren använt den till vid skadetillfället. Ännu svårare är det för en mottagare att veta att just han inte är tänkt som användare. Förtroendet för till exempel Telia, som utfärdar certifikat, kan givetvis diskuteras, men ett visst förtroende åtnjuter de säkert hos svenska folket och i domstolarna.

NJA 1987 s 692 skiljer sig på en viktig punkt från situationen med elektroniska signaturer vilket gör att samma argumentation inte självklart kan användas här. Den potentiella skadelidandekretsen är helt olika. I värderingsfallet kan det vara ett okänt antal som kan tänkas komma att använda sig av värderingsintyget. Detta antal är emellertid på grund av intygets funktion begränsat till några kreditgivare, presumtiva köpare och eventuellt någon fler. Mottagarna kan däremot vara enormt många och tillhöra många olika kategorier. Trots att utfärdaren insett eller bort inse att de möjliga användarna var många och trots att en mottagare med fog förlitat sig på certifikatet kan undantag från huvudregeln ändå kanske anses uteslutet. Som motiv kan tas dammluckeargumentet som i amerikansk praxis medfört begränsning på grund av att ansvaret skulle bli för betungande och kunna utlösa en flodvåg av skadestandsprocesser med hänsyn till den krets som skulle kunna grunda skadestandsanspråk.

Kleineman skriver om immunitetsfaktorer som kan begränsa ansvar grundat på tillitsresonemang. En på grund av spridningspotentialen stor och obestämd skadelidandekrets är just en sådan immunitetsfaktor. Han kallar detta massmediefaktorn.⁷⁸ Även om inte Internet fanns då Kleineman skrev vad jag här refererar till likställer jag den spridning av certifikat som sker via Internet med vad han kallar massmedialt spridd information. Kleineman skriver att denna bör ge upphov till ansvar endast i vissa speciella fall. Han nämner sedan att i lagstiftning tendensen varit den motsatta och att domstolarna därför får finna och tillämpa begränsningsregler.⁷⁹ Inte heller i lagförslagen om elektroniska signaturer föreligger någon ansvarsbegränsning på grund av spridningsproblemet. Det är således lite svårt att finna stöd för att den stora skadespridningen skulle begränsa ansvaret. Kanske kan förhållandet mellan utfärdare och mottagare vara ett sådant speciellt fall som Kleineman syftar på. Han skriver i ett kort stycke om databaserad information att ”det torde förekomma situationer då ’närheten’ mellan skadevällare och skadelidande är sådan att tillitssynpunkter kan givas företräde framför immunitetssynpunkter och att ansvar således kan inträda vid faktisk tillit.”⁸⁰ Närheten skulle här kunna ses som ett resultat av certifikatets roll som något mottagare ska sätta sin tillit till. Dessutom finns det även annat som talar för ansvar i aktuell situation såsom försäkringsmöjligheter och jämkning av oskäligen skadestånd. Skall ansvaret begränsas är det snarare i ett annat led detta sker.

Möjligheten till ansvarsförbehåll kan ses tala för utfärdares ansvar då väl utformade förbehåll möjliggör en begränsning av de vittomfattande skador som kan uppstå. En insikt om skadan i det enskilda fallet skapas således. En begränsning av transaktionsbelopp eller användningsområde kan dock medför betydande skador i alla fall då den skadelidande kretsen kan vara stor. Averstens för ett intressant resonemang om verkan av beloppsbegränsning. Han anser att det är orimligt att en utfärdare som friskiver sig härigenom kan bli ansvarig gentemot tredje man på grund av att skadan för honom blir förutsebar medan någon utan förbehåll skulle klara sig undan ansvar. I dessa fall ser han snarare själva möjligheten till begränsning som grundande av ansvar. En utfärdare som inte begränsar sitt ansvar har själv avstått från att möjliggöra förutseende av skadans storlek och bör därför inte komma lindrigare undan än någon som försökt begränsa sitt ansvar.⁸¹ Averstens har även en not till Feldthusen som tycks förespråka att ett förbehåll inte ska påverka frågan om ansvar eller ej utan endast i fall av konstaterat skadeståndsansvar begränsa detta. Sistnämnda resonemang anser jag vara lämpligast, friskivningen kan ses som en form av andrahandsyrkande. På detta sätt blir bedömningen heller inte hårdare för den som sökt begränsa sitt ansvar.

---

⁷⁸ Kleineman, s. 518ff.

⁷⁹ Kleineman, s. 522f.

⁸⁰ Kleineman, s. 525.

⁸¹ Averstens, s. 81.

I ovan behandlade rättsfall har det varit fråga om oaktsamhetsansvar. I LKS går man ett steg till och föreskriver presumtionsansvar. Frågan är vad som kan bli aktuellt i de fall som ej omfattas av LKS. Samma skäl talar för ett presumtionsansvar här som i LKS nämligen att utfärdaren har mycket lättare att bevisa vad som har försiggått vid utfärdandet. Bevisvårigheter föreligger emellertid ofta och det är svårt att se att ett presumtionsansvar skulle kunna krävas av utfärdarna utan lagstiftning. I de fall utomobligatoriskt ansvar kan bli aktuellt lär det således i linje med praxis röra sig om ett vanligt oaktsamhetsansvar.

En intressant diskussion som jag endast kort berör är vad som ska ses som oaktsamhet. Att en utfärdare erbjuder tjänster, som för kunniga är lätta att ändra på grund av att enkel teknik används, innebär inte att oaktsamhet föreligger. Har utfärdaren redovisat vilken säkerhetsnivå som används beträffande nycklar, det vill säga nyckellängd och använd algoritm, lär det inte kunna åläggas utfärdaren som oaktsamhet att de sedan manipuleras. Inte heller bristande identitetskontroll är per automatik oaktsam om kontrollen följt vad utfärdaren utger sig för att göra. Detsamma gäller för övriga moment i utfärdandet. Vad beträffar identitetskontroll lär emellertid kraven ställas ganska högt hos de flesta utfärdare. Hela systemet med all teknik som ligger bakom skulle vara förgäves om det inte går att känna sig åtminstone någorlunda trygg beträffande vem som verkligen innehar en viss hemlig nyckel. Undertecknaren behöver man inte ifrågasätta då ett certifikat denne innehar är signerat av en utfärdare man litar på. Att detta certifikat är äkta kan man då det är signerat verifiera med den publika nyckel som hör till utfärdarens hemliga. Där tar det dock stopp, såvida inte utfärdaren använder sig av en signatur utfärdad av en annan CA och därmed har ett certifikat signerat av sistnämnde. Någonstans tar emellertid kedjan slut och den som befinner sig där måste man helt enkelt lita på, utan att någon annan intygar att det verkligen är denne som innehar den hemliga nyckeln. Kleineman skriver om metodansvar för värderingsmän.⁸² Det liknar vad jag beskrivit ovan och är även den lösning som förekommer i LKS för oaktsamhetsbedömningen.

Sammantaget kan tyckas att förhållandet mellan utfärdare och mottagare, trots stora olikheter, i linje med NJA 1987 s 692 lämpar sig väl för en fortsatt utveckling av ansvaret för ren förmögenhetsskada i utomkontraktuella förhållanden även utan brott. Min slutsats är i viss mån färgad av föreliggande lagförslag som enligt vad som framgår nedan ålägger utfärdare presumtionsansvar. Med tanke på de få rättsfall som på ett tydligt sätt går emot huvudregeln i 2:4 SkL och i praxis förekommande skepsis törs jag emellertid inte med någon större bestämdhet hävda att undantag kan komma att ske. Det är kanske som Bengtsson skrev i ovan citerade kommentar⁸³ att en sådan fråga får avgöras genom lagstiftning. Man får därför kanske nöja sig med den lagstiftning som nu är på gång och ifall man

---

⁸² Kleineman s. 545

⁸³ Se s. 29 not 75.

vill vara säker använda sig av de signaturer som faller under dess tillämpning.

4.4 Lagförslag om elektroniska signaturer

Lag om kvalificerade elektroniska signaturer m.m är som framgått ovan propositionens lagförslag. Regeringen har i huvudsak valt att följa promemorians lagförslag. Det är därför av betydelse att granska även det och resonemanget som lett fram till detsamma, vilket jag börjar med.

4.4.1 Lag om vissa elektroniska signaturer m.m.

De fall där LES blir tillämplig när skada uppkommit hos mottagare, det vill säga när skada uppkommit vid förlitande till elektronisk signatur baserad på ett kvalificerat certifikat utfärdat till allmänheten, är tack vare den speciallagstiftning LES innebär enklare att hantera än då undantag från huvudregeln utvecklade i praxis måste diskuteras. LES skadeståndsregler återfinns i 13, 14 §§.

13 § När en certifikatutfärdare till allmänheten utfärdar certifikat som anges vara kvalificerade eller när en certifikatutfärdare till allmänheten garanterar en annan certifikatutfärdares certifikat som kvalificerade är utfärdaren skadeståndsskyldig i enlighet med 14§.

14 § Om en certifikatutfärdare inte har uppfyllt kraven i 9 § eller om ett certifikat vid utfärdandet innehåller felaktiga uppgifter eller inte uppfyller kraven i 3 § första stycket, skall certifikatutfärdaren ersätta den skada som därigenom åsamkas den som har rimlig anledning att förlita sig på certifikatet. Certifikatutfärdaren är dock inte skyldig att utge ersättning om utfärdaren kan visa att skadan inte har orsakats av vårdslöshet hos denne.

Trots vad som föreskrivs i första stycket är certifikatutfärdaren inte ersättningsskyldig för skada som härrör från att ett certifikat använts i strid med tydliga begränsningar avseende användningsområde eller transaktionsbelopp som angetts i certifikatet.

För att en utfärdares skadeståndsskyldighet skall aktualiseras måste en skadelidande mottagare visa skada samt adekvat kausalitet mellan denna och någon av de skadeståndsgrundande handlingarna eller underlåtenhet. I detta fall något fel på certifikatet eller utfärdaren. Som framgår i 14§ rör det sig om ett presumtionsansvar för utfärdarna. En sådan blir skadeståndsskyldig om de för denne stadgade kraven i 14§ ej är uppfyllda och utfärdaren ej kan visa att det inte beror på vårdslöshet från honom. De felaktigheter som grundar skadeståndsskyldighet räknas upp i 14 §. En utfärdare måste uppfylla kraven i 9 § och dennes certifikat kraven i 3 § samt vid utfärdande innehålla korrekta uppgifter. 3 § är således en viktig paragraf då den är grundläggande för att avgöra vad ett kvalificerat certifikat är och skall

uppfylla. Den innehåller nio detaljerade punkter för vars närmare kännedom jag hänvisar till LKS i bilaga A då de har sin motsvarighet i 6 § LKS. 9 § innehåller handlingsregler för utfärdare, bl a den viktiga uppgiften att spärra ett certifikat när anledning därtill föreligger eller undertecknaren begär det.

De fel som kan grunda skadeståndsskyldighet är tämligen omfattande och även kretsen av potentiella skadelidare är vid. En möjlighet till begränsning från utfärdarnas sida har därför införts i 14 § 2 st. Själva den skadelidande kretsen kan ej begränsas då det skulle medföra besvärliga gränsdragningar till om skadestandsreglerna överhuvudtaget ska tillämpas på grund av att det kanske skulle röra sig om ett slutet system. Istället är det begränsning av användningsområdet eller transaktionsbelopp som gäller. Eventuella begränsningar skall vara tydligt angivna i certifikaten. En begränsning av användningsområdet kan i praktiken få samma verkan som en begränsning av användarkretsen, det vill säga potentiella skadelidare. Som exempel kan tas en begränsning av användningsområdet till att endast gälla för signering av bankärenden hos en viss bank. Det skulle få samma effekt som att endast utfärda certifikat till bankens kunder, något som skulle kunna medföra att det inte rör sig om ett öppet system. Även om detta arbete endast behandlar relationen mottagare - utfärdare kan nämnas att 14 § även kan tillämpas till förmån för en undertecknare. Också de sistnämnda kan ha "rimlig anledning att förlita sig på certifikatet".

I direktivet är presumtionsansvaret ett minikrav, det är därför fritt fram för Sverige att införa strängare regler. Som framgått har Näringsdepartementet ansett presumtionsansvaret lämpligt. Detta bland annat för att certifikatutfärdaren får antas vara den som har bäst möjlighet att framföra bevisning. En annan möjlighet skulle vara att gå längre och införa strikt ansvar. Det finns i Sverige ett antal regler med strikt ansvar. Några viktiga är atomansvarighetslagen, luftfartsansvarighetslagen, järnvägstrafiklagen, patientskadelagen och elanläggningslagen. I praxis har även skapats vissa fall, där har strikt ansvar ålagts farliga militärövningar och utsläpp från fjärrvärmeverk. Fallen som aktualiserar strikt ansvar rör sig om farliga verksamheter, eller åtminstone verksamheter som ansågs farliga vid dess barndom, och inte som här tjänster. Fjärrvärmeverket är det som avviker från mönstret då det ej rör sig om farlig verksamhet, men någon speciell likhet till utfärdande av kvalificerade certifikat som kan motivera strikt ansvar för sistnämnda föreligger ej. Gemensamt för ovannämnda fall är dessutom att de rör person- och sakskada. I ett fall finns emellertid redan strikt ansvar för ren förmögenhetsskada. Enligt 48§ PUL ska personuppgiftsansvarig ersätta den registrerade för skada på grund av behandling av personuppgift i strid med personuppgiftslagen. I 2 st. finns emellertid möjlighet till jämkning genom exculpation. Att följa den svenska rättstraditionen på området är ett argument för att ej införa strikt ansvar. En betydelsefull anledning att ej införa det kan tänkas vara att det, enligt mig, viktigaste syftet med direktivet nämligen användandet av elektroniska signaturer skulle kunna gå förlorat. Detta genom det begränsade antal utfärdare som skulle finnas och de kostnader som skulle vara förenade med

användandet på grund av strikt ansvar för utfärdarna. De elektroniska signaturernas framtid skulle vara högst oviss istället för som idag, med befintligt lagförslag, lovande. Det är samtidigt en poäng i att ej införa strängare regler än i övriga medlemsländer.⁸⁴

4.4.2 Lag om kvalificerade elektroniska signaturer

I förslag till Lag om kvalificerade elektroniska signaturer, m.m. har de två skadeståndsparagraferna i LES slagits ihop till en samt en ny införts.

14 § En certifikatutfärdare som till allmänheten utfärdar certifikat som anges vara kvalificerade skall ersätta den skada som åsamkats den som förlitat sig på certifikatet, om skadan uppkommit genom att

- 1. certifikatutfärdaren inte har uppfyllt kraven i 10 §,*
- 2. certifikatet inte uppfyller kraven i 6 § första stycket, eller*
- 3. certifikatet vid utfärdandet innehöll felaktiga uppgifter.*

Certifikatutfärdaren är dock inte skyldig att betala ersättning om utfärdaren kan visa att skadan inte har orsakats av vårdslöshet hos utfärdaren själv. Certifikatutfärdaren är inte heller ersättningskyldig för en skada som härrör från att ett kvalificerat certifikat använts i strid med begränsningar som gäller användningsområde eller transaktionsbelopp och som tydligt angetts i certifikatet.

Vad som sägs i första stycket 2 och 3 samt i andra stycket gäller även en certifikatutfärdare som garanterar att en annan certifikatutfärdares certifikat är kvalificerade.

15 § Avtalsvillkor som i jämförelse med 14 § är till nackdel för den som förlitar sig på certifikatet är utan verkan mot denne.

Tillägget om att skadeståndsreglerna är tvingande tillkom efter påpekande av två remissinstanser som ansåg det böra klargöras. Regeringen gick på deras linje då de delade argumentet att det stämmer bäst överens med ”formuleringen av ingressen till artikel 6 i direktivet”.⁸⁵ Den praktiska konsekvensen blir att utfärdare inte kan friskriva sig även om de har ett avtalsförhållande med mottagarna. Effekten av tillägget kan bli begränsat, då som konstaterats, flertalet fall då avtalsförhållande föreligger rör sig om certifikat ej riktade till allmänheten och är således ej omfattade av skadeståndsreglerna överhuvudtaget. I andra fall har jag svårt att se 14 § misstolkas. En utfärdare kan knappast gå ut med att han utfärdar kvalificerade certifikat, men inte avser ansvara enligt de skadeståndsregler som lagen innehåller. Detta skulle strida mot grundidén med lagen och nyttan av den således vara begränsad. Men som sagt rör det sig om ett klargörande, vilket kan tyckas alltid vara av godo i lagstiftningssammanhang, inte minst för den intresserade medborgaren.

Sammanläggningen av de två skadeståndsparagraferna i LES är återigen tillkomna för att förtydliga. Den lösning som valts, med hänvisningar till

---

⁸⁴ Stycket huvudsakligen baserat på Ds 1999:73 s. 82f, aktuella sidor för övrigt i det närmaste identiska med prop. 1999/2000:117 s. 51.

⁸⁵ Prop. 1999/2000:117 s. 54.

andra delar av lagen vad gäller vad som skall uppfyllas för att undvika skadeståndsansvar, gör att hela A6 i direktivet täcks av 14§. I direktivet och LES gällde ansvaret endast gentemot den som hade ”rimlig anledning att förlita sig på certifikatet”, en formulering som tagits bort i LKS. Anledningen är att begränsningen borde kunna hanteras av befintliga skadeståndsrättsliga principer som adekvans, skyddat intresse eller jämkning på grund av medvållande. Kretsen som omfattas avses med detta ej ändras, däremot blir det mer lätthanterligt då traditionella begrepp för tolkningen används. Begränsningen synes ha liten praktisk betydelse och endast komplicera tillämpningen med ännu en avvägning. Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet anser att man bör utgå från att de som förlitar sig på ett kvalificerat certifikat också har skäl för att göra det. En synpunkt jag rent generellt tycker är rimlig. Det går inte att reglera varje detalj utan vissa saker må förutsättas. I alla fall de gånger då det som i detta fall rimligtvis kan fungera.

Skadeståndsansvaret omfattar endast utfärdare av kvalificerat certifikat till allmänheten och utfärdare som garanterar annans certifikat såsom kvalificerade. För sistnämnda fall blir dock kraven på certifikatutfärdaren i 10 § LKS, som det hänvisas till i 14 § LKS, ej tillämpliga. För resonemang kring anledning, för- och nackdelar med att ej låta skadestandsreglerna omfatta alla certifikat hänvisar jag till stycke 2.3.2 som bland annat innehåller just den diskussionen då det i stor utsträckning är samma som vad gäller lagens tillämpningsområde. Här kan dock nämnas att motviljan mot att bryta med den restriktiva hållningen inom svensk rätt vad gäller ren förmögenhetsskada i utomobligatoriska förhållanden, vilket skulle bli resultatet om skadestandsreglerna omfattade alla certifikat, är en anledning till återhållsamhet. Samtidigt som regeringen ser just osäkerheten kring allmänna skadeståndsrättsliga regler vad gäller utfärdares ansvar gentemot mottagare som ett motiv till att låta lagen omfatta alla certifikat. Att begränsa skadeståndsansvarets räckvidd ger också en viss kvalitetsstämpel på de certifikat som omfattas.⁸⁶

Förutom ovan diskuterade tillägg om tvingande verkan innehåller propositionens förslag följaktligen inte mycket ändringar av LES skadeståndsbestämmelser. Materiellt sett innehåller de inga ändringar alls. I de fall lagen ej innehåller bestämmelser om olika förhållanden som kan bli aktuella blir allmänna skadeståndsrättsliga regler subsidiärt tillämpliga, t ex vad gäller eventuell jämkning och skadeståndsberäkning.⁸⁷

---

⁸⁶ Prop. 1999/2000:117 s. 52f.

⁸⁷ Hellner s. 72.

4.5 Det allmänna som utfärdare

I Finland erbjuder staten den nödvändiga infrastrukturen och har även givit varje medborgare en elektronisk identitet med vilken de kan göra elektroniska signaturer. Staten agerar där således utfärdare.⁸⁸ Även om något sådant för närvarande inte planeras i Sverige kan det tänkas att det allmänna i någon utsträckning kommer att utfärda certifikat, en kommun kan t ex för att profilera sig erbjuda dess medborgare denna service. Det allmänna omfattas också av LKS i en eventuell roll som utfärdare av kvalificerade certifikat till allmänheten. För denna situation hänvisas därför till 4.4. Det intressanta här är istället det fall då det allmänna utfärdar certifikat som ej omfattas av lagen. En situation som är högst hypotetisk och föga trolig, men för den skull inte utesluten varför jag tänker beröra den.

För det allmännas skadeståndsansvar finns specialregler i 3:2 SkL vad gäller fel eller försummelse vid myndighetsutövning och i 3:3 SkL vad gäller oaktsam myndighetsinformation. Myndighetsutövning är det allmännas utövande av sin makt över medborgarna genom beslut och åtgärder. Förhållandet signifieras av en beroendeställning för den enskilde, denne kan ej motsätta sig åtgärderna. Detta medför att staten har ett visst ansvar. Myndighetsutövning kan också vara beviljande av förmåner, som t ex utfärdande av körkort, vilka endast det allmänna kan eller får lämna. Däremot räknas sådana tjänster som även andra, fysiska och juridiska personer, kan utföra inte som myndighetsutövning.⁸⁹ Ifall det allmänna agerar utfärdare är det därför svårt att se det som myndighetsutövning, även med hänsyn till att en relativt vid tolkning av begreppet kan göras på grund av att det rör sig om skadeståndsrätt⁹⁰, då det snarast kommer att vara ett komplement till privata alternativ.

Det kan tyckas ligga närmare till hands att tala om oaktsam myndighetsinformation vad gäller skadegrundande brister i certifikaten. Då skulle istället stat och kommuns ansvar enl 3:3 SkL för ”ren förmögenhetsskada som vållas av att en myndighet genom fel eller försummelse lämnar felaktiga upplysningar eller råd” komma ifråga. Företeelsen digitala signaturer existerade antagligen inte i tankegångarna hos lagstiftaren vid införandet av denna relativt nya undantagsregel. Frågan är därför om detta undantag kan tillämpas. För tillämpningen av 3:3 SkL krävs ”särskilda skäl”. Att avgöra vad som är särskilda skäl är något bekymmersamt och oavsett hur man ser på detta krav är enligt Bengtsson verkningarna av 3:3 ej helt tillfredsställande.⁹¹ Någon större förändring av rättsläget är det inte fråga om.

---

⁸⁸ Nätverk & kommunikation, nr. 1 2000 s 20, Digital identitet i Finland.

⁸⁹ Ekstedt, Skadeståndsrätt.

⁹⁰ Bengtsson, s. 44f.

⁹¹ Bengtsson, Skadestånd för oriktig myndighetsinformation s. 52.

Den nya regeln innebär emellertid att även vid affärsverksamhet felaktiga uppgifter kan ge ersättning. Med upplysningar menas enligt propositionen alla meddelanden oavsett form. Tillsammans med uttrycket råd är tanken att upplysningar ska omfatta all slags information som myndigheten lämnar.⁹² Detta anser jag kunna innebära att felaktigheter vid certifikatutfärdande omfattas. En mottagare litar då på felaktig information, om exempelvis vem som är innehavare av hemlig nyckel, lämnad av myndighet. Det innebär att det avgörande är om särskilda skäl föreligger, oavsett om stat eller kommun valt att bedriva utfärdandet i form av affärsverksamhet eller ej. Som Bengtsson påpekar rör dock inget av exemplen på särskilda skäl i propositionen affärsverksamhet.⁹³ Särskilda skäl kan vara speciella omständigheter som gör skadeståndet rimligt sett ur den enskildes perspektiv, viktigt är ”i vilken mån den enskilde haft skäl att förlita sig på informationen”. Då information lämnats i eller i samband med utfärdande av ett certifikat anser jag det föreliggande speciella omständigheter som gör att den enskilde, i detta fall mottagare, skall kunna förlita sig på att informationen är korrekt. Speciellt som den är skriftlig. Sambandet som enligt 3:3 krävs med myndighetens verksamhetsområde vållar inga problem då en myndighet som utfärdar certifikat de facto håller på med just det.

Det största hindret mot tillämpningen av 3:3 kan dock vara begränsningen av den ersättningsberättigade kretsen. Bengtsson menar att skada som åsamkas annan än den som begärt informationen får antas tala mot särskilda skäl för ansvar enligt 3:3.⁹⁴ Situationen är speciell i detta fall då det inte är den skadelidande som explicit begärt informationen utan denne tar del av publicerad information angående certifikaten. Avsikten med det öppna nyckelsystemet är emellertid att vem som helst kan ta del av informationen och förlita sig till den. Sammanfattningsvis kan sägas att tillämpligheten av 3:3 SkL får anses vara högst osäker. Skulle den vara tillämplig, vilket jag betvivlar, blir det vad gäller det allmänna som utfärdare andra regler än för övriga utfärdare av icke kvalificerade certifikat. Det allmänna skulle följaktligen vara underkastade ett strängare ansvar, oaktat eventuell utvidgning av ansvaret för ren förmögenhetsskada även för andra subjekt. Om detta är rimligt eller ej är snarast en politisk fråga. Kanske kan det försvaras med att gemene man bör kunna hysa tilltro till offentliga institutioner. Som nämnts ovan är dock hypotesen med det allmänna som utfärdare av icke kvalificerade certifikat ej särskilt trolig.

---

⁹² Prop. 1997/98:105 s. 60.

⁹³ Bengtsson, Skadestånd för oriktig myndighetsinformation s. 41 not 14.

⁹⁴ Bengtsson, Skadestånd för oriktig myndighetsinformation s. 51f.

5 Avslutande synpunkter

Efter genomförande av föreliggande arbete inställer sig frågan om skadeståndsregler bör införas även för icke kvalificerade certifikat eller om den lösning som valts av lagstiftaren är lämplig. Förstnämnda skulle innebära ännu ett steg från huvudregeln att ren förmögenhetsskada i utomobligatoriska förhållanden endast konstituerar skadeståndsskyldighet om den vållats genom brott, förvisso införd genom speciallag och ej som i propositionen till SkL omtalats genom utveckling i praxis. Svaret beror på vad man anser vara vinsten med en utvidgning av ansvaret samt hur man slutligen ser på om den i praxis påbörjade utvecklingen från huvudregeln kan omfatta även förhållandet mellan mottagare och utfärdare.

En förutsättning för diskussionen om det lämpliga i att låta LKS endast omfatta kvalificerade certifikat är att veta hur lagen fungerar och vilken effekt den får, vilket i dagsläget inte är lätt att förutsäga. Att utfärdarna vet vad som gäller skapar emellertid större möjligheter för dem att beräkna sina risker och därigenom de kostnader som hör ihop med försäkring. Redan genom detta tror jag mycket är vunnet för uppkomsten av utfärdare på marknaden, en förutsättning för att stimulera användningen av elektroniska signaturer vilket är ett syfte med lagen. Samtidigt medför, som anförts, ett utökat skadeståndsansvar antagligen högre kostnader för certifikat som i sin tur minskar deras attraktionskraft. Den största vinsten med LKS är som jag ser det förutsägbarheten och där har lagen en viktig funktion att fylla. Det är bra för samhället om elektroniska signaturer används, annars skulle det krävas en mängd traditionella dokument, med all hantering som det innebär, mitt i en i övrigt digitaliserad värld. För att allmänheten skall använda sig av ett system måste den känna sig trygg, vilket den i högre utsträckning kan göra om möjligheten till ersättning för sina eventuella förluster orsakade av certifikatutfärdare ökar.

Frågan kvarstår dock om det verkligen är nödvändigt att utöka skadeståndsskyldigheten i de utomobligatoriska förhållandena utöver vad som kommer att ske genom LKS . Att inte göra det skapar mer valfrihet då möjlighet till val finns för utfärdare om de vill omfattas av ett säkert presumtionsansvar eller eventuellt komma undan beroende på hur förhållandet kommer att bedömas i praxis. Problemet för en mottagare är att det inte är denne som väljer vilken signatur som skall användas. Han kan förvisso välja att ingå avtal, göra affärer med, eller vad det nu rör sig om, endast med motparter som använder signaturer som faller under LKS tillämpning. Detta begränsar emellertid möjliga kontakter och kan inte jämföras med ett fritt val av signatur. Trots detta anser jag att valda lösning är bra, en viss valfrihet för mottagare ger det fortfarande och för undertecknare är det fritt val som gäller. Hur ansvaret kommer att bedömas i praxis kommer sedan slutligen att avgöra om det blir någon större skillnad

mellan av lagen omfattade certifikat eller ej och således om en utvidgning av lagen får någon nämnvärd effekt.

Oavsett vilken säkerhetsnivå som väljs och oavsett om ansvar åläggs i praxis kan en utfärdare alltid göra ett förbehåll i certifikatet och på det sättet undgå skadeståndsansvar. Frågan är då naturligtvis hur pass använt certifikatet kommer att bli då det kanske inte inger det bästa förtroendet att reservera sig mot eventuella skadestånd. Men som jag ofta återkommit till, användningsområdet och det pris användaren kan tänka sig att betala lär styra. Det enda man med säkerhet kan säga är att det för utfärdarna, underkastade LKS eller ej, är bäst att vinnlägga sig om goda rutiner för att undgå vad som kan betraktas som ett culpöst beteende och därmed risk för skadeståndsansvar.

Bilaga A

Förslag till lag om kvalificerade elektroniska signaturer

Allmän bestämmelse

1 § Syftet med denna lag är att underlätta användningen av elektroniska signaturer, genom bestämmelser om säkra anordningar för signaturframställning, om kvalificerat certifikat för elektroniska signaturer och om utfärdande av sådana certifikat.

Lagen gäller sådana certifikatutfärdare som är etablerade i Sverige och som utfärdar kvalificerat certifikat till allmänheten.

Definitioner

2 § I lagen avses med

elektronisk signatur: data i elektronisk form som är fogade till eller logiskt knutna till andra elektroniska data och som används för att kontrollera att innehållet härrör från den som framstår som utställare och att det inte har förvanskats,

avancerad elektronisk signatur: elektronisk signatur som

a) är knuten uteslutande till en undertecknare,

b) gör det möjligt att identifiera undertecknaren,

c) är skapad med hjälpmedel som endast undertecknaren kontrollerar, och

d) är knuten till andra elektroniska data på ett sådant sätt att förvanskningar av dessa data kan upptäckas,

kvalificerad elektronisk signatur: avancerad elektronisk signatur som är baserad på ett kvalificerat certifikat och som är skapad av en säker anordning för signaturframställning,

undertecknare: fysisk person som behörigen innehar en anordning för signaturframställning,

signaturframställningsdata: unika data, såsom koder eller hemliga krypteringsnycklar, som används för att skapa en elektronisk signatur,

anordning för signaturframställning: maskin- eller programvara för användning av signaturframställningsdata,

säker anordning för signaturframställning: anordning för signaturframställning som uppfyller kraven i 3 §,

signaturverifieringsdata: data, såsom koder eller öppna krypteringsnycklar, som används för att verifiera en elektronisk signatur,

certifikat: intyg i elektronisk form som kopplar ihop signaturverifieringsdata med en undertecknare och bekräftar dennes identitet,

kvalificerat certifikat: certifikat som uppfyller kraven i 6 eller 7 §,

certifikatutfärdare: den som utfärdar certifikat eller som garanterar att någon annans certifikat uppfyller vissa krav.

Säkra anordningar för signaturframställning

3 § En anordning för signaturframställning som anges vara säker skall

säkerställa att signaturen är tillfredsställande skyddad mot förfalskning. Anordningen skall även säkerställa att signaturframställningsdata

1. i praktiken kan förekomma endast en gång,
2. med rimlig säkerhet inte kan härledas, och
3. på ett tillfredsställande sätt kan skyddas av den behörige undertecknaren, så att andra inte kan komma åt eller använda dem.

Anordningen får inte förändra de uppgifter som skall signeras elektroniskt eller hindra att de presenteras för undertecknaren före den elektroniska signeringen.

4 § Kraven i 3 § på en säker anordning för signaturframställning skall anses uppfyllda för sådan maskin- eller programvara som överensstämmer med sådana standarder för produkter för elektroniska signaturer som Europeiska gemenskapernas kommission fastställt och offentliggjort referensnummer till i Europeiska gemenskapernas officiella tidning.

5 § En anordning som anges vara en säker anordning för signaturframställning får släppas ut på marknaden eller användas för att skapa en kvalificerad elektronisk signatur endast om den uppfyller kraven i 3 §. En prövning av om kraven är uppfyllda skall göras av ett organ som anmälts för detta ändamål enligt lagen (1992:1119) om teknisk kontroll.

Med en prövning enligt första stycket likställs en prövning av ett organ som anmälts för samma ändamål av en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Kvalificerade certifikat

6 § För att ett certifikat skall få kallas kvalificerat skall det vara utfärdat för viss tid av en certifikatutfärdare, som uppfyller kraven i 9–12 §§ och föreskrifter meddelade med stöd av 13 §, samt innehålla

1. uppgift om att det utfärdats som ett kvalificerat certifikat,
2. certifikatutfärdarens namn och adress samt uppgift om etableringsland,
3. undertecknarens namn eller pseudonym med uppgift om att det är en pseudonym,
4. särskilda uppgifter om undertecknaren, om de är relevanta för ändamålet med certifikatet,
5. signaturverifieringsdata som motsvarar de signaturframställningsdata som undertecknaren vid tidpunkten för utfärdandet har kontroll över,
6. uppgift om certifikatets giltighetstid,
7. certifikatets identifieringskod,
8. certifikatutfärdarens avancerade elektroniska signatur eller en elektronisk signatur med motsvarande säkerhetsnivå, och
9. uppgift om eventuella begränsningar av certifikatets användningsområde eller av värdet på de transaktioner för vilka certifikatet kan användas (transaktionsbelopp).

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om krav enligt första stycket.

7 § Om ett certifikat som uppfyller kraven i 6 § första stycket 1–9 utfärdats av en certifikatutfärdare som inte är etablerad i Sverige skall certifikatet anses kvalificerat om

1. certifikatutfärdaren är etablerad i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och där får utfärda kvalificerade

certifikat,

2. certifikatutfärdaren uppfyller krav som motsvarar dem som anges i 9–12 §§ och föreskrifter meddelade med stöd av 13 § och är ackrediterad i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, eller
3. certifikatet garanteras vara kvalificerat av en certifikatutfärdare som avses i 1 eller i 6 § första stycket.

Utfärdande av kvalificerade certifikat

8 § En certifikatutfärdare som avser att utfärda kvalificerade certifikat till allmänheten är skyldig att anmäla detta hos den myndighet som regeringen bestämmer (tillsynsmyndigheten) innan verksamheten påbörjas.

9 § En certifikatutfärdare som utfärdar kvalificerade certifikat till allmänheten skall bedriva verksamheten tillförlitligt och

1. ha personal med tillräcklig kompetens och erfarenhet för verksamheten, särskilt vad avser ledning, teknik och säkerhetsrutiner,
2. använda sådana rutiner för administration och ledning som uppfyller erkända standarder,
3. använda pålitliga system och produkter som är skyddade mot ändringar och se till att teknisk och kryptografisk säkerhet upprätthålls,
4. förfoga över tillräckliga ekonomiska medel för att kunna bedriva verksamheten enligt denna lag och bära risken för skadeståndsskyldighet,
5. ha säkra rutiner för identitetskontroll av de undertecknare som kvalificerade certifikat utfärdas till,
6. förfoga över ett snabbt och säkert system för registrering och omedelbar återkallelse av kvalificerade certifikat, och
7. vidta åtgärder mot förfalskning av kvalificerade certifikat och i förekommande fall se till att framställandet av signaturframställningsdata sker konfidentiellt.

Kraven i första stycket 3 skall anses uppfyllda för sådan maskin- eller programvara som överensstämmer med sådana standarder för produkter för elektroniska signaturer som Europeiska gemenskapernas kommission fastställt och offentliggjort referensnummer till i Europeiska gemenskapernas officiella tidning.

10 § En certifikatutfärdare som utfärdar kvalificerade certifikat till allmänheten skall

1. omedelbart återkalla ett certifikat när undertecknaren begär det eller när det annars finns anledning till det,
2. säkerställa att exakt tidpunkt kan anges för utfärdande och återkallelse av certifikat, och
3. säkerställa att av utfärdaren framställda signaturframställningsdata och signaturverifieringsdata kan användas som komplement till varandra.

11 § En certifikatutfärdare som utfärdar kvalificerade certifikat till allmänheten skall bevara all relevant information om certifikaten under den tid som är motiverad med hänsyn till typen av certifikat och övriga omständigheter. Certifikatutfärdaren skall även använda tillförlitliga system för lagring av kvalificerade certifikat i verifierbar form, så att

1. endast behöriga personer kan göra tillägg och ändringar,

2. uppgifternas äkthet kan kontrolleras,
3. certifikaten är offentligt tillgängliga endast när innehavarna av certifikaten har lämnat sitt samtycke, och
4. tekniska förändringar som äventyrar säkerhetskraven framgår för den som handhar systemet.

Certifikatutfärdaren får inte lagra eller kopiera signaturframställningsdata.

12 § Innan en certifikatutfärdare ingår avtal om att utfärda ett kvalificerat certifikat skall certifikatutfärdaren skriftligen och på ett lättbegripligt språk informera motparten om

1. begränsningar och andra villkor för användning av certifikatet,
2. frivillig ackreditering eller certifiering som avses i lagen (1992:1119) om teknisk kontroll, och
3. förfaranden för klagomål och avgörande av tvister.

Informationen enligt första stycket får överföras elektroniskt.

Informationen skall göras tillgänglig också för annan som är beroende av certifikatet och som begär att få den.

13 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får utfärda närmare bestämmelser om krav enligt 9–12 §§.

Skadestånd

14 § En certifikatutfärdare som till allmänheten utfärdar certifikat som anges vara kvalificerade skall ersätta den skada som åsamkats den som förlitat sig på certifikatet, om skadan uppkommit genom att

1. certifikatutfärdaren inte har uppfyllt kraven i 10 §,
2. certifikatet inte uppfyller kraven i 6 § första stycket, eller
3. certifikatet vid utfärdandet innehöll felaktiga uppgifter.

Certifikatutfärdaren är dock inte skyldig att betala ersättning om utfärdaren kan visa att skadan inte har orsakats av vårdslöshet hos utfärdaren själv. Certifikatutfärdaren är inte heller ersättningskyldig för en skada som härrör från att ett kvalificerat certifikat använts i strid med begränsningar som gäller användningsområde eller transaktionsbelopp och som tydligt angetts i certifikatet.

Vad som sägs i första stycket 2 och 3 samt i andra stycket gäller även en certifikatutfärdare som garanterar att en annan certifikatutfärdares certifikat är kvalificerade.

15 § Avtalsvillkor som i jämförelse med 14 § är till nackdel för den som förlitar sig på certifikatet är utan verkan mot denne.

Behandling av personuppgifter

16 § En certifikatutfärdare som utfärdar certifikat till allmänheten får inhämta personuppgifter endast direkt från den som uppgifterna avser eller med dennes uttryckliga samtycke och endast i den utsträckning som är nödvändig för att utfärda eller upprätthålla ett certifikat. Uppgifterna får inte samlas in eller behandlas för andra ändamål utan uttryckligt samtycke från den som uppgifterna avser.

Kvalificerade elektroniska signaturer

17 § Om det i lag eller annan författning ställs krav på egenhändig

underskrift eller motsvarande och om det är tillåtet att uppfylla kravet med elektroniska medel, skall en kvalificerad elektronisk signatur anses uppfylla kravet. Vid kommunikation med eller mellan myndigheter kan dock användningen av elektroniska signaturer vara förenad med ytterligare krav.

Tillsyn

18 § Tillsynsmyndigheten skall ha tillsyn över efterlevnaden av denna lag och föreskrifter som har utfärdats med stöd av lagen.

Tillsynsmyndigheten skall föra och ge offentlighet åt en förteckning över certifikatutfärdare som anmält sig enligt 8 § och som enligt denna lag får utfärda kvalificerade certifikat.

19 § Tillsynsmyndigheten har rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen.

Tillsynsmyndigheten har också rätt att få tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen, dock inte bostäder, där verksamhet som står under tillsyn bedrivs.

Tillsynsmyndigheten har rätt att få biträde av kronofogdemyndigheten för tillsyn enligt första och andra styckena.

20 § Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden och förbud som behövs för efterlevnaden av denna lag eller av föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Tillsynsmyndigheten får förelägga en certifikatutfärdare, som till allmänheten utfärdar certifikat som anges vara kvalificerade, att helt eller delvis upphöra med denna verksamhet, endast om mindre ingripande åtgärder visat sig vara verkningslösa. Myndigheten får besluta hur verksamheten skall avvecklas.

21 § Förelägganden och förbud enligt denna lag får förenas med vite.

Avgifter

22 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om skyldighet för certifikatutfärdare som utfärdar kvalificerade certifikat till allmänheten att betala avgift för tillsynsmyndighetens verksamhet enligt denna lag.

Överklagande

23 § Tillsynsmyndighetens beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Tillsynsmyndigheten får bestämma att beslut enligt denna lag skall gälla omedelbart.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.
  2. Certifikatutfärdare som redan före ikraftträdandet utfärdar sådana certifikat som medför anmälningsplikt enligt 8 § behöver inte göra anmälan före den 1 februari 2001.
  3. 15 § tillämpas inte i fråga om avtal som träffats före ikraftträdandet.

Litteraturförteckning

Offentligt tryck

Direktiv 1999/93/EG om ett gemenskapsramverk för digitala signaturer.

Ds 1998:14. Digitala signaturer.

Ds 1999:73. Elektroniska signaturer.

Prop. 1972:5. Skadeståndslagen

Prop. 1999/2000:117. Lag om vissa kvalificerade signaturer m.m.

Prop. 1997/98:105. Det allmännas skadeståndsansvar.

SOU 1996:40 Elektronisk dokumenthantering.

Litteratur

Aversten, D	Digitala signaturer och ansvarsproblem, Stockholm 1998. [citat Aversten]
Bengtsson, B	Det allmännas ansvar enligt skadeståndslagen, 2 uppl. Stockholm 1996. [citat Bengtsson]
Bengtsson, B	Skadestånd för oriktig myndighetsinformation (Festskrift till Fredrik Sterzel, 1999).
Ekstedt, L	Skadeståndsrätt, 7 uppl., Stockholm 1997.
Grönfors, K	Avtalsgrundande rättsfakta, Stockholm 1993. [citat Grönfors]
Hultmark, C	Elektronisk handel och avtalsrätt, Stockholm 1998. [citat Hultmark]
Hellner, J	Skadeståndsrätt, 5 uppl., Stockholm 1995. [citat Hellner]
Karnov	Svensk lagsamling med kommentar, Stockholm 1999.
Kleineman, J	Ren förmögenhetsskada, Stockholm 1987. [citat Kleineman]

- Koops, B.J   The Crypto Controversy. A Key
Conflict in the Information Society,
Deen Haag, Kluwer Law
International 1998. [citat Koops]
- Regner, H, Regner, G   Svensk juridisk litteratur 1980-
1995, Stockholm 1997.
- Regner, N, Berggren, N-O, Lindh, O   Rättspraxis i litteraturen, 5 uppl.
Stockholm 1999.

Tidskrifter och tidningar

Computer Sweden onsdagen den 31 maj 2000 s. 7.

JT, 1989/90 s. 650.

JT 1993/94 s. 719.

JT, 1994/95 s. 573, 702.

Nätverk & kommunikation, nr. 1 2000 s. 20.

SvJT, 1985 s. 666.

SvJT, 1990 s. 64.

SvJT 1998 s. 94.

Rättsfallsförteckning

NJA 1987 s. 692.

NJA 1996 s. 700